

Leir- et diakonalt tiltak

På hvilken måte er leir i en kristen organisasjon et diakonalt tiltak?

**En casestudie av leirarbeidet i
Acta - barn og unge i Normisjon.**

Wenche Kristine Bjørklund
Diakonhjemmet Høgskole

Masteroppgave
Master i Diakoni
Veileder: Anne Austad

Antall ord: 29 105
15.mai 2015, kl 15.00

Sammendrag

Denne studien har tatt utgangspunkt i problemstillingen: *På hvilken måte er leir i en kristen organisasjon et diakonalt tiltak?* Som deltager, frivillig og ansatt har jeg sett hvilken betydning leir kan ha for et unge mennesker. Likevel hadde jeg aldri hørt at leir er et diakonalt tiltak.

Oppgaven er løst gjennom en casestudiedesign av leirarbeidet i Acta – barn og unge i Normisjon. Gjennom en intervjuundersøkelse med sju leirledere, teori om diakoni, misjon og lederskap belyses hvordan diakonien kommer til uttrykk på leir. For å forstå leir fullt ut er funnene belyst gjennom den historiske kontekst og dagens kontekst med ulike ungdomstrender. Jeg har hatt en tematisk analyse og hermeneutisk tilegning av funnene.

Hovedkonklusjonen er at selv om Acta ikke bruker ordet diakoni om leir, så er det mye rundt leir som kan sies å være diakonalt. På leir legges det stor vekt på å se det enkelte menneske og legge til rette for trygge rammer. Acta er preget av å være en misjonsorganisasjon, men forholdet mellom misjon og diakoni har ikke stor betydning i forhold til hvordan diakonien uttrykkes på leir. Hva det kalles er ikke det sentrale. Ungdom er ikke opptatt av hva det kalles, men hva som fungerer og hva resultatet blir. De er opptatt av kvalitet. *Disippelskap* er ord Acta bruker sammen med lederskap. Ledertreningen gjør at unge mennesker bygges opp til å ta ansvar og ha en diakonal praksis i møte med andre mennesker. Selv om leirlederne ikke kjenner til de fire diakonale uttrykkene fra Dnk sin plan for diakoni, gjenkjenner jeg disse uttrykkene på leir. Nestekjærlighet og inkluderende fellesskap er mer fremtrendene uttrykk enn de to øvrige. I stedet for diakoni bruker Acta heller ord som *kjærlighet i praksis* eller *tro i handling*.

Innhold

1.	Presentasjon av tema.....	7
1.1	Problemstilling og avgrensning	7
1.2	Begrepsavklaring	8
1.3	Aktuell forskning	10
1.3.1	Aktuell forskning om ungdomsdiakoni og leirarbeid	10
1.3.2	Aktuell forskning om ungdomsarbeid	11
1.3.3	Annen relevant forskning på ungdom i dag.....	13
1.4	Temaets aktualitet	15
1.5	Studiets design	16
2.	Metode og metodologi	17
2.1	Kvalitativ metode.....	17
2.2	En casestudie	17
2.3	Hermeneutisk tilnærming	21
2.4	Utvalg av informanter.....	22
2.5	Gjennomførelse av intervjuene.....	23
2.6	Tematisk analyse	25
2.7	Etiske vurderinger.....	26
2.8	Forsker i egen organisasjon	27
3.	Teori.....	30
3.1	Diakoni	30
3.1.1	Hva er diakoni?.....	31
3.1.2	Den norske kirkes tolking av diakoni	34
3.1.3	Ungdomsdiakoni eller ungdomsarbeid	36
3.2	Misjon og diakoni	37
3.3	Lederskap og diakoni.....	39
3.3.1	Jesus og lederskap.....	40
3.3.2	Capacity-building	40
4.	Konteksten	43
4.1	Den historiske kontekst.....	43

4.1.1	Ungdomsdiakonale tiltak	44
4.1.2	Ungdomsarbeidet i Indremisjon	44
4.2	Dagens kontekst.....	46
4.2.1	Trender i norsk ungdomskultur	46
4.2.2	Trender i kristent barne- og ungdomsarbeid.....	47
4.3	Acta – barn og unge i Normisjon.....	48
4.3.1	Diakoni i Acta og Normisjon.....	49
4.3.2	Verdiene.....	49
4.3.3	Handlingsplan	51
4.3.4	Leir fra L til R.....	51
4.3.5	Acta ledertreningsprogram	52
5.	Analyse av datamateriale	53
5.1	Informantene	53
5.2	Leir og dens innhold	54
5.3	Motivasjon som leder	56
5.4	Tre ulike forståelser av leir	57
5.5	Forståelsen av diakoni	58
5.5.1	Nestekjærighet	59
5.5.2	Sjelesorg	60
5.5.3	Bistand med kristen regi	60
5.6	Diakoniens uttrykk på leir.....	61
5.6.1	Å være et forbilde	62
5.6.2	Rammen ved leir gjør den diakonal	63
5.6.3	Trygghet.....	64
5.7	Stress eller stressreduksjon	65
5.8	Verdiforiming	66
5.9	Lokale fond.....	68
6.	Drøfting.....	70
6.1	Diakoni på leir sett opp mot plan for diakoni i Dnk	70

6.1.1 Inkluderende fellesskap	70
6.1.2 Nestekjærighet	73
6.1.3 Vern om skaperverket og kamp for rettferdighet	75
6.2 Capacity-building	76
6.3 Hvorfor kalles ikke leir diakoni?	79
6.4 Konklusjon – oppsummering	82
Litraturliste	83
Vedlegg A - intervjuguide	87

Forord

Det er både utfordrende, skummelt og spennende å skulle ta skritt ut i det ukjente uten å vite helt hvor du havner. Det å produsere denne masteroppgaven har vært en slik prosess ut i det ukjente. Det har til tider vært krevende, men min far lærte meg å ikke gi opp - det umulige tar bare litt lengre tid.

Jeg vil si en stor takk til Anne Austad som gav meg mot til å fortsette, og som har trodd på meg under hele prosessen. Jeg vil også takke alle de som har gitt meg input til oppgaven. Det er lærere ved Diakonhjemmet høgskole, tidligere kollegaer i Normisjon, venner og familie. Takk for at dere har heiet på meg, hjulpet meg frem og gitt mot til videre arbeid.

Ansatte og frivillige i Acta og Normisjon har hjulpet med informasjon til meg. Takk for deres tid! Jeg håper oppgaven kan gi noe tilbake. Jeg har lært mye både om Normisjon, diakoni, ungdomsarbeid og om konteksten vi lever i. I tillegg har jeg også lært mye om forskning og metode. Studiet har også gitt meg en større bevissthet i forhold til tro og målrettet arbeid i misjon. Jeg ser frem til å kunne bruke denne kunnskapen videre, og håper oppgaven vil være til inspirasjon for flere.

Alta, mai 2015.

Wenche K. Bjørklund

1. Presentasjon av tema

En gang jeg var leirleder, observerte jeg en leirleder som inkluderte et barn som havnet på utsiden av gruppen. En liten gruppe deltagere skulle spille Ligretto sammen. Det var et nytt spill for noen, og reglene ble enkelt forklart. Tross dette klarte ikke nevnte barn å forstå reglene. Etter noen runder kastet lederen kortene sine, gikk rundt bordet og spurte om hun kunne få være på lag med barnet som strevde. Hun begrunnet det med at hun syntes selv det var litt vanskelig. Det var fasinende å se hvordan barnet da ble inkludert og løftet opp, fremfor å bli støtt ut.

Leir kan være en viktig sosial arena hvor barn kan bli sett, men det er også mange historier hvor voksne i dag forteller om hvordan de havnet utenfor gjengen og hatet leir over alt på jord. Hva kommer dette av? Hvilke holdninger har leirledere til leir som en diakonal mulighet? Hva er utfordringene med leir? Min hypotese er at leir er et diakonalt tiltak og at mange ledere har en diakonal holdning, men at mange leirledere ikke er bevisst på at leir er diakoni. Jeg vil i min oppgave se nærmere på hvordan leirarbeid i kristne organisasjoner kan være et diakonalt tiltak rettet mot barn og unge.

1.1 Problemstilling og avgrensing

Det har vært en lang prosess fram til nåværende problemstilling. Jeg har hatt ulike tilnærminger, men hele tiden hatt fokus på at jeg ønsket å forske på ungdom og leir. Jeg landet på en casestudie hvor jeg ser på hvordan organisasjonen *Acta, barn og unge i Normisjon* (heretter kalt Acta) og leirledere i Acta tilnærmer seg leir, og hvordan diakonien kommer til uttrykk der.

Jeg har valgt å bruke Acta siden jeg har god kjennskap til organisasjonen. Fra jeg var tenåring har jeg vært frivillig leirleder i Østfold og Nord. Under diakonistudiet har jeg vært i et arbeidsforhold med Normisjon region Nord. Min kjennskap til organisasjonen kan både være en styrke og en svakhet. Jeg kommer tilbake til dette i kapittel 2.8. Acta er en selvstendig organisasjon, men samtidig Normisjons barne- og ungdomsarbeidet. Det er svært tette bånd mellom organisasjonene Acta og Normisjon.

Handlingsplan til Acta sa: «*Vi vil være best på leir*». Leir er et av verktøyene de bruker i sin strategi til å lage «*grensesprengende fellesskap der barn og unge møter, følger og ærer Jesus Kristus*» (Acta, 2012).

Ut fra mine erfaringer på leir, ønsket jeg å undersøke hvordan leir kunne være et diakonalt tiltak. En hypotese jeg hadde var at selv om leir var et diakonalt tiltak, så ville det være mange arrangører som knapt visste hva diakoni var og derfor ikke tenkte på leir som diakoni. Det var interessant å se nærmere på hva leirledere selv tenkte om leir og den diakonale muligheten. Problemstillingen ble derfor slik:

På hvilken måte er leir i en kristen organisasjon et diakonalt tiltak?

Jeg har studert dette ved å gjøre en casestudie av leirarbeidet i Acta. Deres leirhåndbok er en faktor som gjorde det lettere å få et innblikk i hva den sentrale ledelsen i Acta tenker om leir som et verktøy. Boken heter ”*Leir fra L til R*”, og kom ut i 2012 i en revidert utgave. Gjennom casestudiet kunne jeg rette fokuset på et utvalg av leirledere, uten at oppgaven ble for omfattende. Jeg vurderte å sammenligne flere ulike organisasjoners arbeid, også sekulære, for å få frem mangfoldet i tilnærmingen til leir, men fant ut at det ville bli for omfattende.

Selv om diakonien kommer til uttrykk uansett alder, har jeg valgt å avgrense meg til barn og unge. Og i forhold til teori og de undersøkelser som er gjort blant barn og unge, har jeg sett mest mot forskningen som går på aldersgruppen barn og unge på ungdomskole og i videregående skole.

1.2 Begrepsavklaring

Noen begreper går igjen i oppgaven, de vil jeg nå definere:

Leir

I bokmålsordboka er ordet ”*leir*” definert som et *område med telt, brakker eller lignende som midlertidig oppholdssted* (Taule, 1989). I denne oppgaven referer ordet *leir* til en type arrangementer. Informantene fikk selv definere hva de la i begrepet leir (jf. kapittel 5.2). Ut fra det kan en si at leir er noe fellesskapsbyggende som skjer sammen med andre over flere dager, gjerne en helg. Leir kan være uten overnatting,

men det er gjentakende samlende aktiviteter som skjer over flere dager. Leir er noe som skjer utenfor de vante omgivelsene.

Det finnes mange ulike former for leir: Leir på leirsted, skole, bedehus eller i kirke, (telt)leir ute i naturen, interraileir eller såkalt bo-hjemme-leir hvor en bor hjemme og på dagen oppholder seg på leiren. I Acta er det stort sett snakk om å samle barn og unge på et midlertidig oppholdssted, ofte i form av et leirsted. Innholdet på leir kommer tilbake til i analysen (jf. kapittel 5.2).

Leirledere

Det er mange navn som brukes på ledere for å skille de i fra hverandre. Leirhåndboka i Acta bruker kun betegnelsen ledere, mens informantene selv brukte benevnelsene leder, minileder og ungdomsleder. Noen definerte forskjellen med at miniledere og ungdomsledere var ledere under 16 år, mens andre ikke viste forskjellen. På muntlig forespørsel til en av Actalederne, var svaret at forskjellen på de ulike lederbenevnelsene handler bare om alder på lederne. Det er noe du må være 18 år for å kunne ha ansvar for. Ofte har ungdomsledere eller miniledere nylig vært leirdeltagere selv. Som ledere har de mindre ansvarsområde, og får veiledning av de mer erfarne lederne. En informant var tydelig på at han ikke brukte noen annen betegnelse enn leder, uansett alder. Dette for å unngå å skape skille mellom lederne. Alle som var leder var like mye leder uansett alder, selv om ansvarsområdet varierte. Jeg vil i fortsettelsen bare bruke benevnelsen leder, men vil sette beskrivende ord som nye eller unge foran ledere for å beskrive om det er særskilte grupper det siktes mot. De gangene ungdomsleder eller minileder benyttes er det i sammenheng med informantenes uttalelser.

Barn og unge i Acta

Barn og unge er et vidt og flytende begrep i forhold til alder. I følge Actas lovverk er det ikke noen øvre eller nedre grense i hvem som kan være medlem i Acta (§2). I følge administrasjon får de offentlig støtte for medlemmer under 26 år. Acta deler opp lagene sine etter fire kategorier. Det er *barn, tweens, ungdom* og *familier* (Acta, 2012). Det finnes mange begreper for å kategorisere de ulike barn og unge i alder, men likevel er det ikke alltid klart definerte grenser mellom gruppene. Hjemmesiden til Acta presenterer de ulike konseptene deres og beregnet aldersgruppe: Arbeid for barn

er opp til 10 år. Arbeid for tweens er noe mer flytende i alder, fra 10-13 år, men også 10-15 år. Ungdom brukes på gruppen fra 14 til 18 år. (Acta, 2012) Tweens er i Acta alderen mellom barn og ungdom. Jeg bruker ikke termen tweens i oppgaven, kun ”*barn og unge*” eller ”*ungdom*”.

Ungdomsdiakoni

I oppgaven bruker jeg hovedsakelig ordet ungdomsdiakoni om det arbeidet som omfatter ungdom. Det hender at jeg bruker ungdomsarbeid og da mener jeg det samme arbeidet. Jeg kommer inn på bruken av ordet og definisjon av ungdomsdiakoni i 3.1.3.

Disippelgjøring/dissipelskap

Ordet *disippelgjøring* eller *disippelskap* er sentrale termer som brukes i Acta. Lederhåndboka *Leir fra L til R* (Jf. kapitel 4.3.4.) omtaler disippelgjøring som målsetningen med leir (Acta, 2012, ss. 12, 157, 180). Misjonsbefalingen, hvor Jesus sender ut sine disipler og ber dem å gjøre enda flere til Hans disipler (Matt 28.18-20), er begrunnelsen Acta bruker som grunnlag for disippelgjøring. Acta sier at *disippelskap handler om å følge Jesus, om å bli godt kjent med Gud og om å la seg fylle av Den Hellig Ånd i hverdagen* (Acta, 2012, s. 157) og at kjennetegnet på en disippel er: *at dere har kjærlighet til hverandre* (Joh.13.34-35) (Acta, 2012, s. 185).

Å leve som disippel handler om måten en lever på. Det gir *en tro virksom i kjærlighet* (LWF, 2004, s. 30). Jeg bruker begrepet disippelgjøring om den prosessen som utrunder de dømte og modner dem til å handle på det de tror på. (Jf. kapitel 3.3.1).

1.3 Aktuell forskning

1.3.1 Aktuell forskning om ungdomsdiakoni og leirarbeid

Det er ikke mye forskning gjort på diakoni innenfor barne- og ungdomsarbeid i Norge. Det er langt mellom de relevante treffene. Jeg har søkt i Bibsys på ordene ”Ungdom leir”, ”leir”, ”barn diakoni”, ”ungdom diakoni”, ”diakoni leir” og ”ungdomsleir”. Det var få relevante treff. Litteraturhenvisningene har derimot ledet meg til relevant litteratur til videre arbeid. Det er gjort noe forskning på kristent ungdomsarbeid, for eksempel innenfor teologi. Både på Menighetsfakultetet og Gimlekollen finnes studier som handler om ungdom og tro. Innholdet er mye likt i ungdomsteologi og

ungdomsdiakoni. Noen av de relevante treffene jeg fant på leir og ungdomsdiakoni var som følger:

Kjersti Kolbjørnsrud har skrevet en masteroppgave i 2006 om ”*ungdomsdiakoni som fagfelt – i spenningen mellom allmenndanning og forebygging*”. Her har hun gjort en litterær forskning om hva det sies om ungdomsdiakoni. Et av funnene hennes er at diakonien tradisjonelt har hatt fokus på det syke og nødlidende mennesket. Av den grunn passer ungdomsdiakonien ikke inn i sekken diakoni. Ungdomsdiakoni handler om hjelp til dannelsen. Ser en på *dannelsen* som diakoni, kan det meste av ungdomsarbeid benevnes som ungdomsdiakoni.

Å campe med Gud – En studie av kristne sommerstevner på Sørlandet av **Irene Trysnes** (2012) er en nyere studie som går direkte på sommerstevner. Sommerstevner er også leir, bare et arrangement i en større skala. Programmet på stevnene har gjerne flere parallelle poster og deltagerne velger selv hvor mye de vil delta. Ut fra størrelsen på arrangementet har lederne ikke kontakt med alt hva som skjer på stevnet. Dette er en studie innen religionssosiologi, og dreier seg også om hvordan ulike subkulturer arter seg, hvordan de oppstår og hvem som leder an. Selv om dette er en av få studier som handler om leir, ser jeg den ikke som relevant i forhold til den undersøkelsen jeg gjør.

1.3.2 Aktuell forskning om ungdomsarbeid

Utvides søket til ”ungdomsarbeid”, kommer det opp flere relevante treff, men også her har jeg funnet fremt til litteraturen gjennom annen litteratur. For eksempel har Paul Otto Brunstad og Erling Birkedal, i henholdsvis 1998 og 2001, skrevet doktoravhandlinger som åpnet opp feltet rundt ungdomsforkynnelse (Austnaberg & Mæland, 2009, s. 7). Dersom en tar med avhandlinger om konfirmantarbeidet, begynner listen å bli ganske lang. Jeg vil nevne noe litteratur som jeg har funnet relevant for min oppgave.

Antologiene *Ungdom i Rørelse I og II* (2004) ser på flere ulike måter å drive ungdomsarbeid på. Leirarbeidet er bevisst ikke omtalt her, med begrunnelse i at Acta har gitt ut ei god bok om leirarbeid: *Leir fra L til R*. **Jan Ove Ulstein** har skrevet en introduksjonsartikkel som heter *Ungdom i Rørelse* etter bokas tittel. Her skisserer han

en del av historikken i ungdomsarbeidet. Den andre boka omhandler faglige perspektiv innenfor diakoni, teologi og ungdomskultur. Flere artikler her er relevant i forhold til å forstå diakonien på leir. Det er tre artikler som har et diakonalt perspektiv, men bare en som jeg opplever som relevant i mitt arbeid. **Ann Kristin Fauske** har skrevet artikkelen ... *i gode og onde dager*. Den gir et overblikk over utviklingen i kulturen ungdom i dag vokser opp i, inkludert trender og utfordringer. Hun peker på hva ungdomsdiakoni er, og stiller sentrale spørsmål til hvordan kirken og organisasjoner møter disse utfordringer. Den handler om hvordan diakonien må få gjennomsyre alt ungdomsarbeid. Artikkelen: *Et kontekstuel ungdomsarbeid* av **Heidi Strand og Rolf Steffensen** er interessant i forhold til å se hvordan de tar konteksten de jobber i på alvor. Når kirken engasjerer seg i samfunnet og målretter arbeidet inn mot folkets reelle behov, vekkes også folkets interesse for arbeidet kirken driver. **Kåre Heggen** sin artikkel: *Ungdomsforskning og framtidorientering*, gir et kort historisk overblikk over hvordan forskningen på ungdomskultur har vokst fra begynnelsen av 1900-tallet og til 2003.

Monika Olsen (2007) har skrevet en masteroppgave i teologi om en studie av forholdet mellom det særkristne og det allmenmenneskelige i Norges KFUM-KFUK. Her tar hun for seg tilblivelsen av ungdomsarbeidet KFUM-KFUK. Hennes oppgave er relevant i forhold til å se på leir i den historiske tilblivelsen av ungdomsarbeidet i Norge, og i forhold til hvordan enkeltmennesker var berørt til handling.

Morten Holmqvist (2007) har gjort en undersøkelse som tegner et bilde av hva ungdomsskoleelever er opptatt av. Han fremhever fire viktige trender blant ungdommer i dag, og hvilke konsekvenser det får for kirkens ungdomsarbeid. Studien er blanding av en kvantitativ studie med 1000 spørreskjema til ungdomsskoleelever i 4 ulike fylker, med påfølgende 21 dybdeintervju. Studien ble kalt "*Jeg tror jeg er lykkelig...*" etter et av utsagnene i denne undersøkelsen. Jeg kommer tilbake til denne undersøkelsen når jeg ser nærmere på kontekst rundt leirarbeid (Jf. kapittel 4.2.2).

Forskningsprosjektet "10-25" er en studie gjort ved flere personer ved NLA Gimlekollen og var en bestilling fra NMS (Dahle, 2012, vol 4). De har en tredeling av studien, hvor de i første del kartlegger omfanget av det kristne barne- og ungdomsarbeidet i Norge. Del to består i å finne ut hvor mange barn og unge som

deltar i kristent barne- og ungdomsarbeid. Del tre går ut på å danne seg et bilde av hva som kjennetegner kristent ungdomsarbeid i Norge. Funnene av denne undersøkelsen er presentert i tidsskriftet Theofilus. Jeg kommer også tilbake til denne undersøkelsen (jf. kapittel 4.2.1).

Hans Austnaberg og Bård Mæland (2009) fra Misjonshøgskolen gjorde en undersøkelse som fokuserer på forkynnelse i forhold til ungdom. Denne undersøkelsen har tatt utgangspunkt i Holmqvist (2007) sin studie og endte i ei bok med tittelen *Grensesprengende - forkynnelse for ungdom 15-18 år*. Forfatterne peker på at kirka må leve ut sitt kall i hverdagen. I kallet med å vise godhet i verden kommer diakoniaspektet inn uten at det utdypes veldig mye. Ordet diakoni blir brukt noen ganger. Ungdom i dag er opptatt av troverdighet. Når de ser forkynnelsen i praksis, og ikke bare hører den i ord, blir det hele mer troverdig. Forkynnelse blir mer enn bare ord. Formidling er et mer dekkende ord. Etter å ha lest deler av denne boka vil jeg si at forkynnelse blant ungdom og diakoni blant ungdom har mange overlappende aspekter.

1.3.3 Annen relevant forskning på ungdom i dag

Det finnes mye forskning på ungdom og kultur i Norge. Norsk institutt for oppvekst velferd og aldring, NOVA, er et av Norges største samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutt som står bak mye av forskningen. De har gitt ut en rekke publikasjoner om ungdomsforskning, blant annet **tidskrift for ungdomsforskning** som gis ut to ganger i året. 1.jan. 2014 ble NOVA en del av Høgskolen i Oslo og Akershus.

Ungdata 2013 er et forskningssamarbeid mellom rusfeltet (KoRuS), KS og NOVA. Forskingen ble finansiert av flere ulike departement og er den første nasjonale forskningen på ungdom i vårt land. Hver tredje ungdomsskoleelev deltok og det gir derfor et bredt bilde på hvordan ungdom i Norge har det. Det er tidligere gjort undersøkelser på ungdom i Norge, men da har det kun vært et utvalg av kommuner som har deltatt. Det vil si at funnene har vært basert på en betydelig mindre andel ungdommer: 12 000 ungdommer i 2002 (HiOA) mot 63 000 ungdommer i 2013 (NOVA, 2014). Ungdata var et verktøy tilgjengelig for alle kommuner i forhold til å kartlegge de lokale oppvekstvilkårene, eneste krav var at de kommunale funnene kunne brukes i den nasjonale undersøkelsen.

Ung i Oslo undersøkelsene, ledet av NOVA, er en annen undersøkelse som er gjort på ungdom i klassetrinnene 9. og 10. og 1.klasse på v.g.s. Det er gjort tre undersøkelser, 2 i papirform i 1996 og 2006, og en elektronisk i 2012. Det er 16 års differanse på første og siste undersøkelse og viser trender i utviklingen blant unge i Oslo. Tormod Øia ved NOVA har både alene og sammen med andre utgitt flere artikler og bøker som analyserer disse undersøkelsene. En artikkel han skrev sammen med Viggo Vestel er *Generasjonskløften som ble borte* (2014). Trendene viser at generasjonskløften mellom ungdom og voksne holder på å bli borte. Ungdom i dag er mer hjemmekjær, de er mindre kriminelle, drikker og røyker mindre og har mindre konflikter med de voksne, både lærere og foreldre. Det som derimot er den negative utviklingen er at ungdom synes å bli mer stresset og ha psykiske plager, og i sær gjelder dette jentene. I undersøkelser om dette er representativt for hele landet, er funnene sammenlignet med undersøkelsen *Ungdata 2013*. Tre signifikante forskjeller ble funnet i forhold til landet forøvrig: Blant ungdom i Oslo er det en større andel som har psykiske lidelser, har høyere utdanningsambisjoner og har prøvd hasj og marihuana (Øia & Vestel, 2014 , ss. 9-10). En spennende refleksjon Øia og Vestel (2014) gjør er at fordi det har vært så store endringer i samfunnet de siste generasjonene, så har ungdommer siden krigen brukt jevnaldrede som speil for å danne seg et bilde av seg selv. Det ser ut til at unge i dag benytter seg mye mer av foreldre for å danne sin identitet. Før krigen var det mer normativt å bruke foreldrene til å danne sin identitet, var faren fisker ble også sønnen fisker. Sønnen lærte det han kunne av faren. (Øia & Vestel, 2014 , s. 15). Ungdomsarbeidet oppstod i en tid hvor ungdom forlot sine hjem for å danne seg en annen identitet enn foreldrene hadde. I leirarbeidet er man opptatt å hjelpe de unge med å danne sin identitet ved å være gode rollemodeller. Det er derfor interessant å se at ungdom igjen bruker foreldrene mye mer i identitetsdannelsen.

Folkehelseinstituttet gav i 2007 ut en rapport med navn *Trivsel og oppvekst* (Mathiesen, Kjeldsen, Skipstein, Karevold, Torgersen, & Helgeland, 2007). Rapporten kom etter en longitudine undersøkelse om trivsel og oppvekst. De har fulgt flere barn og deres familier, fra barna er 1 år til 15 år. Det pekes på flere sammenhenger der stress og problemer påvirker hverandre fra mor til barn, og viser til at enkle tiltak satt inn mot mor/barn kan gi en endring av barnets trivsel. Undersøkelsen peker også på at

barns sosiale kompetanse og mestringsnivå kan virke forebyggende mot psykiske lidelser, uavhengig av familiens belastningsnivå. Dette er spennende i forhold til at det på leir er stort fokus på det sosiale. Her er det viktig at alle inkluderes i fellesskapet, uansett hvem de er. Leir kan derfor være med på å gi en helsebringende effekt til dagens unge.

Det er gjort mye forskning på barn og ungdom som kan dras nytte av for å kunne jobbe målrettet med diakonien blant barn og ungdom. Det er også en erkjennelse at den frivillige sektoren er en viktig ressurs i sivilsamfunnet i Norge. Til tross for mye forskning på ungdommers livssituasjon, og trender i ungdomskulturen, og også på kristens ungdomsarbeid, så er det så langt jeg vet ikke forsket på hvordan diakoni kommer til uttrykk på leir. Det er dette jeg vil se på i min studie.

1.4 Temaets aktualitet

Å samle barn og unge til leir er noe som har vært gjort i årtier i Norge, både i kristne organisasjoner og sekulære organisasjoner. Dette har vært brukt som en metode for å la mennesker møtes, knytte vennskap og dyrke en felles interesse. Leir er ikke et fenomen som har vært begrenset til misjonen. I NRK sitt arkiv fra 50-tallet (NRK, 2012) kan man se at bygdeungdommens landsmøte samlet tusenvis av ungdommer innlosjert i telt for å drøfte felles problemer, konkurranser og festlig samvær. Når en skulle samle mange på et sted, var det muligens den eneste løsningen i forhold til økonomi. I dag er det bedre økonomi i Norge, og mye av det som før ble kalt leirer avholdes nå som konferanser på hotell.

Det å samles til leir hadde mange likehetstrekk, uansett om det var i misjons- eller sekulær organisasjon. Det handlet om vennskap, og om å samles for en felles sak. I en invitasjon til gutteleir i 1939 står det at hensikten til leir var å få kameratslig samvær, og la de unge få kjennskap til hvem Jesus er (Andreassen, 1986). Det er ikke så ulikt av hva leir i misjonsorganisasjoner er i dag. Leir som vi kjenner det i dag fikk en oppblomstring etter krigen på 40-tallet (Ulstein, 2004, s. 16). Og det er stadig aktuelt.

Acta med sine 18.000 medlemmer er, innenfor kristent barne- og ungdomsarbeid i dag, den tredje største aktøren etter Søndagsskolen og KFUM-KFUK (Kjellingland &

Hellenes, 2012). I følge ledelsen i Acta var det i 2012 over 4600 deltagere og 1700 ledere på leir i Acta. Skal en se det prosentvis opp mot folketallet, er ikke tallet stort. Tallene blir også noe misvisende, da en del barn og ledere er med på flere leirer per år. Men Acta er ikke den eneste organisasjonen som driver leirarbeid. Det er et vanlig verktøy i mange organisasjoner. Forskningen ”10-25” kom frem til at 10 % av barn og unge i Norge er medlem av en kristen barne- og ungdomsorganisasjon. Det kan være en feilkilde her ved at noen barn og unge er medlem av flere organisasjoner, men ikke alle de som deltar blir registrert i medlemsregistrene. (Kjellingland & Hellenes, 2012) Det er flere grener i ungdomsarbeid som benytter seg av leir. Leir er ikke en avgrenset arbeidsmetode. For eksempel er det ungdomskor som arrangerer leir som en ekstra *happening*. Leir er også et verktøy som i stadig økende grad er blitt brukt inn mot konfirmasjonsundervisningen. Når en da ser at 84 % av alle ungdommer konfirmerte seg i Den norske kirken i 2011 (Eikje, 2013), så begynner leir å bli et ganske omfattende fenomen.

Selv om mine funn ikke nødvendigvis kan generaliseres til alle typer leir, er leir et fenomen som mange mennesker er innom en eller annen gang i livet.

1.5 Studiets design

På bakgrunn av det jeg kjenner til av forskning og temaets aktualitet ønsket jeg å se nærmere på leir som et diakonalt uttrykk eller tiltak. Dette har jeg studert ved å intervju 7 leirledere i Acta, med varierende erfaring, alder og kjønn. Leirlederne ble valgt ut i forhold til å få frem både ansatte og frivillige leirledere sine synspunkter. Jeg kommer tilbake til en mer inngående refleksjon over studiets design i metodekapittelet.

2. Metode og metodologi

Jeg har valgt å bruke en kvalitativ metode i mitt studium. For at leserne selv skal kunne vurdere validiteten av resultatet, vil jeg i dette kapitlet gi en inngående beskrivelse av hvordan jeg har benyttet meg av casedesign, men samtidig hatt en hermeneutisk tilnærming. Målet er å tydeliggjøre både styrker og svakheter med prosjektet.

2.1 Kvalitativ metode

I utgangspunktet ønsket jeg å bruke en kvantitativ undersøkelse. Tanken var at alle leirlederne i Acta skulle tilbys å være med, men jeg ble etter hvert spørrende til om jeg da ville få belyst det som var ønskelig. Ut fra disse vurderinger, valgte jeg da en kvalitativ metode. Jeg vurderte muligheten av å kombinere metodene. Da ville den kvantitative metoden gi et bilde av om det jeg fant av mønstre i de kvalitative intervjuene var representativt hos flere leirledere, men det ville bli for tidkrevende. En tredje mulighet som var vurdert, var kun å studere Acta sitt egenproduserte materiale. Det ville gjenspeile den sentrale ledelsen i Acta sin tanke med leir, men det er ikke alltid at ledelsens tanker når ut til grasrota, eller at teori og praksis samsvarer. Dette ville heller ikke gi meg svar på spørsmålet om leirleders forhold til diakoni. Det snevret seg derfor inn til å gjennomføre en kvalitativ intervjuundersøkelse. Actas egenproduserte materiale har jeg valgt å presentere som en del av konteksten.

2.2 En casestudie

Det finnes mange ulike måter å legge opp en kvalitativ studie på, og min studie kunne vært plassert i flere type design, men jeg har tatt utgangspunkt i casestudiedesign. Jeg valgte å bruke Johannessen, Tufte & Christoffersen (2010) sin utlegging om hva et casedesign er, som igjen har basert sin utlegging i hovedsak på Robert K. Yin. *Yin (2007) definerer casestudiet slik: "En casestudie er en empirisk undersøkelse som studerer et aktuelt fenomen i dets virkelige kontekst fordi grensene mellom fenomenet og konteksten er uklare"* (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 199). Jeg studerer fenomenet via den fortolkning av leir som leirlederne selv har gjort. Jeg bruker da en dobbelt hermeneutisk tilnærming (jf. kapittel 2.3). Jeg kjenner godt til leir fra egen erfaring og mye av det informantene forteller kjenner jeg igjen. I og med at jeg også ønsket å kartlegge leirlederens holdninger til leir, ser jeg det derfor ikke som

en svakhet at jeg ikke observerer leirlederne i sin virkelige kontekst. Grensene mellom kontekst og funn i avhandlingen var uklare. Bl.a. hadde jeg utfordringer med hvor jeg skulle plassere det egenproduserte materialet til Acta. Jeg endte opp med å plassere det inn i konteksten leirlederne fungerer i.

Johannessen m.fl. (2010) sier man står releativt fritt innenfor casesdesign i forhold til hvilke teknikker man benytter og ulike tilnærminger kan kombineres. Likevel bygges et casestudium opp av fem viktige faser (Yin (2007) i Johannessen, Tuft & Christoffersen, 2010, ss.199-213): **Problemstilling, teoretiske antagelser, analyseenheter, den logiske sammenheng mellom data og antagelsene, og kriterier for å tolke funnene.** Alle fasene har jeg vært innom, men jeg har hoppet noe frem og tilbake mellom fasene. For resultatets del vil jeg ikke si det har store konsekvenser.

1. I begynnelsen hadde jeg ikke en helt klar formening om hva jeg skulle studere, og problemstillingen har derfor blitt korrigert flere ganger underveis. Prosessen rundt problemstillingen har jeg allerede skissert i kapitel 1.1. En ting jeg vil nevne, er at Johannesen m.fl. (2010, s.200) sier at det i casesdesign er best å bruke spørsmål med *hvordan* eller *hvorfor*. Jeg valgte formuleringen ”*på hvilken måte kommer diakoni til uttrykk*”. Ordene *på hvilke måte* kan lett erstattes med *hvordan* uten å endre innholdet av problemstillingen, og er derfor i trå med hva de mener er beste utforming.
2. Det at jeg tidlig dannet meg noen teoretiske antagelser om at leirlederne ikke hadde særlig kjennskap til diakoni, har jeg også vært inne på i kap. 1.1. Rekkefølgen på spørsmålene ble prioritert i forhold til dette, slik at spørsmålene ikke skulle ødelegge for funnene. En annen antagelse jeg hadde, var at egen leirdeltagelse som barn eller ungdom har stor betydning for utøvelsen som leder. Jeg skilte derfor i spørsmålene mellom erfaring som deltager og erfaring som leder. Det at det fantes elementer på leir som stresset barna, men også elementer som bidro til å redusere stress, var noe jeg antok som en selvfølge, men jeg hadde ikke en klar formening om hva disse elementene var. En siste antagelse som har vært med på å prege utformingen av prosjektet, var at mennesker i dag nødvendigvis ikke er så opptatt av organisasjoners holdninger og standpunkt, så

lenge praksisen fungerer i forhold til målsetningen. Jeg syntes derfor det var interessant å finne ut hvordan gressrota forholdt seg til ledelsens og organisasjonens synspunkter. Ikke alt dette var like relevant, men det har vært med å danne et helhetsbilde rundt leirlederne og deres praksis.

3. I valg av analyseenhet er utvalgstrategi, antall informanter, rekruttering og tidsaspektet viktig (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, ss. 201-202). Jeg kunne delt informantene opp i flere enheter, da de har ulike fellesnevnerne som for eksempel ansatte og frivillige, eller kvinner og menn. Jeg så også at det gikk et skille i holdningen til leir ut fra alder, og jeg kunne delt dem i grupper på de over 30 år og de under 30 år. I tillegg kunne de vært delt etter hvilke leirsted de tilhørte. Det siste ville trolig vært mest naturlig, da det viste seg å være ulike leirstedskulturer. Jeg hadde kun 7 informanter, og ved en deling blir hver analyseenhet veldig liten og sporbar. Det ville derfor gått utover anonymiteten. Johannesen, Tufte og Christoffersen (2010, s. 202) anbefaler ca 10 infomanter per enhet, og det ble derfor naturlig å kun ha en analyseenhet. Jeg kommer tilbake til dette (jf. kapittel 2.4). På tross av de mange muligheter jeg hadde, valgte jeg da en **casedesign med en analyseenhet**. Valget jeg gjorde beskrives som følgende:

Forskeren får informasjon fra en enkelt enhet (et individ, et program, en institusjon, en gruppe, en hendelse eller et begrep) innenfor studiet av et avgrenset system (organisasjon, samfunn og så videre) (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 88).

Oppsummert kan jeg si at Acta er en organisasjon som gir et avgrenset system. Leirlederne var mitt hovedfokus, de kunne klassifiseres under ulike grupper, men jeg valgte å holde de som en analyseenhet. I tillegg søkte jeg støtte i konteksten og supplerte med Acta sitt egenproduserte materiale som leirhåndboka, lovverket og handlingsplanen. (Jf. kap.4.3).

4. Det fjerde fasen er *den logiske sammenhengen mellom data og antagelse*. Jeg forstår det slik at dette handler om oppbyggingen i forhold til den praktiske innsamlingen av dataene, og utførelsen av intervjuene. I min forskning var jeg spesielt på utkikk etter hendelser som kunne beskrive leir som diakoni, eller holdninger som kunne sies å være diakonale. Mine antagelser på forhånd har vært med på å forme intervjuguiden, og hvordan intervjuene ble lagt opp. Funnene har

hjulpet meg å gjøre et utvalg av teori for å kunne beskrive hva jeg så av diakoni på leir. Målet i intervjuene var å få informantene til å gi eksempler og beskrive ulike hendelser som kunne bekrefte eller avkrefte diakonien på leir. (Jf. kap. 2.4).

5. Den siste fasen handler om tolkningen av funnene og de kriteriene som ligger til grunn. Jeg ønsket å se på hvilken måte diakoni kommer til uttrykk på leir. I problemstillingen er det ikke relevant å lage en ny teori eller videreutvikle teorien om diakoni, men kanskje heller å utvide horisonten for hva man betrakter som diakoni. Problemstillingen legger mer opp til et åpent studium som krever en beskrivende analyse av hvordan diakonien kommer til uttrykk på leir. På bakgrunn av min gode kjenneskap til leir, dannet jeg meg noen teoretiske antagelser rundt leir og diakoni. For eksempel så jeg tidlig at ledertrening var en essensiell bit av leir, mye mer enn når jeg var leder. Jeg søkte lenge i litteraturen for å finne noe som kunne forklare en sammenheng mellom diakoni og ledelse. Jeg fant en utlegging om capacity-bulding (Jørgensen, 2014) (jf. kapittel 3.3.2). Begrepet capacity-building var brukt i en annen setting en leir, men jeg ser det som mulig å viderutvikle bruken av begrepet. Mens Jørgensen (2014) brukte begrepet i anledningen utdannelsen av diakoner, bruker jeg det på ledelsen av et diakonalt tiltak. Denne delen blir mer i retning av det som kalles teoretisk analyse (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 207). I kapittel 2.6 vil jeg komme nærmere inn på de ulike vinklinger jeg har brukt for å forstå analysen.

Selv om jeg har vært innom alle fasene som beskrives her, har ikke min prosess vært like klar. Jeg har ikke fulgt fasene i kronologisk rekkefølge, men mer den rekkefølgen jeg har funnet mest hensiktsmessig der og da. Dette har sine ulemper, for da har jeg måttet gå tilbake for å reflektere over hva jeg egentlig har gjort, og ser jeg burde gjort ting annerledes. Styrken har vært at jeg har vært åpen for det materialet viste meg. Min tilnærming har hatt preg av en hermeneutisk tilnærming (Jf. kap. 2.3) som også gjerne kjennetegner all samfunnsvitenskapelig forskning, for selv en kvantitativ analyse må fortolkes (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 366). Resultatet har blitt mer klart etter hvert som jeg har jobbet parallelt med de ulike sidene i prosjektet.

Jeg vet at fenomenet leir er ganske vidt og brukes ulikt i de ulike organisasjoner. Jeg ville muligens funnet flere variasjoner i tilnærmingen til leir ved å studere flere

organisasjoner. Men jeg valgte casestudie, og avgrenset meg til Acta for å få frem detaljene rundt et leirmiljø og hva fenomenet leir var når en ser med diakonens briller. Det kan riktignok diskuteres om hvorvidt jeg har konsentrert meg om et leirmiljø når leirlederne tilhørte flere ulike leirsteder, med ulike leirstedskulturer og ulik tilnærming på hvordan leir brukes (jf kap 1 6.1).

2.3 Hermeneutisk tilnærming

Hermeneutikken, eller fortolkningslæren, er det som kjennetegner et kvalitativt studium. En casedesign har preg av en fenomenologisk tilnærming. *Oppmerksomheten avgrenses til den spesielle casen, og det gis en mest mulig inngående beskrivelse av casen* (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 86). Studien er konsentrert om et fenomen, og hvordan en kan beskrive dette fenomenet. Dette har vært utgangspunktet mitt, og i prosessen har jeg stadig fått ny kunnskap over hva leir er og hva som kan betegnes som diakoni. Informantene har hjulpet meg med ny fortolkning av teori jeg har lest før.

Når prosjektet startet var jeg usikker på om leir var et diakonalt tiltak, men fikk raskt en forståelse av at det diakonale aspektet var tilstede. Det var mer interessant *hvordan* diakonien kom til uttrykk. Etter at intervjuene var gjennomført og jeg begynte å fordype meg i litteraturen, kom det et tilleggsspørsmål som jeg gjerne skulle fått belyst bedre: hvorfor er ikke leir betraktet som diakoni tidligere, når det er diakonalt tiltak tvers igjennom? Det at Acta er en del av en misjonsbevelse gjør at leir trolig ikke er blitt omtalt som diakoni tidligere, selv om opprinnelsen var diakonal (jf. kap 6.3). Forståelsen rundt leir som et diakonalt tiltak har endret seg i prosessen, og har gitt meg nye tanker.

Johannessen, Tufte & Christoffersen utdyper lite hva det menes med en hermenutisk tilnærming. Jeg har valgt å se nærmere hvordan Gilje og Grimen (1993) presenterer temaet. Hermeneutikken er en grunnleggende stein i forståelsen av samfunnsvitenskapelig fag fordi forskningen består av *meningsfulle fenomener, for eksempel handlinger, muntlige ytringer og tekster. Mye av det de forsøker å forklare, er dessuten også meningsfulle fenomener* (Gilje & Grimen, 1993, s. 144). I mitt tilfelle blir det hvordan diakonien uttrykkes på leir gjennom *atferdsmønstre, normer, regler,*

verdier, forventningsmønstre (Gilje & Grimen, 1993, s. 144). Jeg var tidligere (Jf kap 2.2) inne på at jeg i min forskning hadde en dobbel hermeneutikk, fordi jeg fortolker informasjon som allerede er fortolket av informantene.

Hermeneutikken kan forklare at jeg i begynnelsen har hatt en relativt kaotisk prosess. Etter hvert som jeg vekselvis har fordypet meg i forskningsteori og teorien knyttet til diakonien, så har det ene gitt et nytt lys over det andre og motsatt. Jeg har etter denne prosessen fått en utvidet forståelse av diakoni og ungdomsdiakoni. Det har gjort at jeg har kommet frem til det resultatet som jeg har i dag. Det har vært en kontinuerlig pågående prosess mellom teori og funn hele tiden og mellom helheten og de enkelte delene. Den enkelte del må forstås for å forstå helheten, og for å forstå den enkelte del må helheten forstås. Forskningsteorien kaller denne prosessen for den hermeneutiske sirkel (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, ss. 364-365).

Denne refleksjonen har hjulpet meg å se helheten med at diakoni er mye mer enn det som diakonien tradisjonelt har vært betegnet som. Mye av det som i dag ses på som misjon kan også ses på som diakoni og noe av det som ses på som diakoni, kan ses på som misjon.

2.4 Utvalg av informanter

Jeg var tidlig ute med å spørre ledelsen i Acta om det var greit for dem at jeg brukte dem som case. Ledelsen var utelukkende positive til at jeg ville forske på Acta. Det var en utfordring å skulle velge informantgruppe. Det er stor variasjon i organisasjonen, både i forhold til hvor mange leirsteder og type leirer som arrangeres. Det virket ikke som det var en region som var mer representativ enn en annen. Jeg valgte da en landsdel der det kunne gis størst anonymitet til leirlederne og hvor det var lettest å kunne legge til rette et møte med informantene. Valget falt på Østlandet på grunn av korte avstander og god infrastruktur.

Fordi jeg kjente til flere av actaarbeiderne og leirlederne på Østlandet ønsket jeg ikke selv å spørre dem. Det kan både være fordeler og ulemper når en kjenner informantene. Fordelen er at informantene vil lettere kunne gi et ærligere svar, men det kan også være en ulempe ved at de kan gi svar på bakgrunn at de ikke ville skuffe

meg eller at de unnlater å si noe som vil kunne påvirke senere relasjon. Informantene fikk derfor forespørselen fra meg gjennom ulike Actalederne. Dette medførte at Acta kunne velge de som var de mest reflekterte leirlederne. Jeg anså ikke det som noe minus, da det også var et poeng å få frem dybden av diakoni ved leir i intervjuene. Actalederne fikk et informasjonsskriv som de kunne dele ut til potensielle informanter. Jeg ønsket både frivillige og ansatte som informanter, og gav dem følgende kriterier for utvelgelse av informanter:

Det er en fordel at de som blir spurt har en del erfaring som leirleder, men alder har i utgangspunktet ikke betydning, så lenge de er over 18 år. Det er en bonus om de er variert i både alder og kjønn.

Det endte opp med 7 informanter, hvorav 3 er over 30 år og 4 er under 30 år. Fire av informantene er ansatte, mens tre er frivillige medarbeider. Noen av de ansatte er også med som frivillige medarbeidere utover sitt ansettelsesforhold. Fire av dem var menn og 3 av dem var kvinner. Det vil si at det var en stor variasjon i hvem informantene var. Alle informantene har i hovedsak sin leirerfaring fra ulike leirsteder på Østlandet. Noen av informantene var tilknyttet samme leirsted.

Alle informantene hadde fått tilsendt informasjonen jeg hadde skrevet. I tillegg ble informantene muntlig informert om hvordan informasjonen ville bli anonymisert og at lydfilene ville bli makulert etter de hadde blitt transkribert.

2.5 Gjennomføring av intervjuene

Når jeg la opp intervjuene var tanken at jeg ikke måtte gi informantene for mye informasjon på forhånd, slik at de kunne forberede seg til intervjuet og gi en ”god avhandling” om hva leir og diakoni er. Likevel var det viktig å gi så pass mye informasjon at de visste hva de sa ja til. Jeg hadde valgt å lage en intervjuguide som jeg fulgte relativt slavisk. Likevel var det viktig at informantene fikk fortelle mest mulig åpent om leir under de ulike spørsmålene. Johannessen, Tufte & Christoffersen (2010, s 137) kaller dette et *delvis strukturert intervju*. Jeg ønsket at intervjuet skulle bære preg av at det var en naturlig samtale om leir mellom to mennesker, slik at informantene ville føle seg avslappet og kanskje gi mer av sine refleksjoner. Det er naturlig at informanten blir påvirket av tonefall, små bekreftelsesord og spørsmål fra intervjuer, spesielt i spørsmål hvor de viste usikkerhet. Jeg visste at jeg var inne på et

område som var noe ukjent og at min adferd ville kunne påvirke intervjuet, derfor hadde jeg to prøveintervju med to av mine kollegaer. Etter disse intervjuene ble intervjuguiden noe revidert. På tross av prøveintervjuene, bar nok gjennomføringen preg av at jeg var fersk som forsker og intervjuer. Jeg prøvde å småprate og komme i kontakt med respondentene før opptakeren ble satt i gang, men det er en subjektiv opplevelse av hvorvidt jeg lyktes med det. Et mistak jeg gjorde var at jeg møtte den siste informanten på t-banestasjonen, og vi gikk sammen i 10 min opp til skolen hvor dette intervjuet skulle foregå. Det ble litt lang tid med småprat før vi kom i gang med selve intervjuet. Jeg var klar over faren, men prøvde å unngå snakke om prosjektet og intervjuet og heller rette fokus på han. Som vanlig høflighet stilte også han spørsmål om meg og min masterstudie. Jeg prøvde å svare høflig og kort. Selv trodde jeg ikke at det ville påvirke intervjuet, men han var den eneste informanten som i sitt intervju reflekterte over at han aldri hadde tenkt på leir som et diakonalt tiltak. Den lille samtalen vi hadde på forhånd vil kunne ha bidratt til denne refleksjonen.

Dersom jeg i dag skulle utarbeidet intervjuguiden min ut i fra den nye kunnskapen jeg har fått, ville jeg lagt opp spørsmålene noe annerledes. Jeg ville ha begynt intervjuet med å stille spørsmål om informantene kunne fortelle litt generelt om seg selv og sin leirerfaring, fremfor at jeg begynte med "Hva vil du si leir er?". Jeg gikk litt for mye rett på sak og det kan være skadelig i forhold til å få en følelse av at det er mer en faglig eksamen enn en ufarlig samtale. En av informantene meddelte også at hun var barn av prestasjonssamfunnet, og så litt på intervjuet som en prestasjon og ville prestere best mulig.

Jeg ville også endret på noen av spørsmålene om det diakonale aspektet ved leir. Spørsmålene som gikk rett på diakoni ble spart til midten av intervjuet. Jeg ønsket at informantene skulle få mulighet til å vise den praktiske diakonale holdningen ved leir før de ble spurt om det. De som var mest usikre prøvde jeg å hjelpe videre med å gi dem Den norske kirkes (Dnk) definisjon på diakoni. I etterkant ser jeg at dette kunne jeg gjort annerledes, da mye tyder på noen ble enda mer usikre og trakk seg fra å svare noe mer. . Jeg kunne først stilt et spørsmål om hva de ser er diakoni ved leiren ut i fra sin definisjon på diakoni. Videre hadde det vært bedre å dra frem Dnk sin definisjon på diakoni til alle, og spurt hva de ser av diakoni på leiren ut fra den. Det hadde gitt bedre hold i funnene jeg fant.

Noe av det siste jeg spurte om gikk mer på tilknytningen til Acta. Med tanke på verdidokumentet som kan berøre følelsesladde temaer, ble dette drøyd til slutten for å unngå å lage en stemning som kunne påvirke det øvrige intervjuet. Det var noen få av informantene som lukket seg litt og svarte litt unnvikende eller prøvende på disse spørsmålene, som om vedkommende var redd for å trå i en felle. Kroppsspråket forsterket signalene. En kritikk til meg er at jeg muligens ikke fikk tydeliggjort nok til informantene på forhånd at det ikke finnes rette og gale svar, og at deres svar ikke ville gi noen konsekvenser for arbeidsplass eller forhold til organisasjonen. Jeg var kun ute etter deres refleksjoner for å få ett bredere syn på leir som et diakonalt tiltak.

Fordi jeg prøvde å bruke en naturlig tilnærming og å få intervjuet til å bli mer som en samtale, ble noen spørsmål formulert forskjellig alt etter hvordan samtalen skred frem. Dette gjorde at informantene oppfattet spørsmålene noe ulikt, men jeg fikk frem mer bredde i svarene. En annen følge av at jeg avvek noe fra intervjuguiden og fulgte mer med som en aktiv lytter, gjorde også at det var noen spørsmål som ble avglemt. Jeg vurderte at de ikke var av essensiell betydning for resten av intervjuet, derfor gikk jeg ikke tilbake for å innhente informasjonen i etterkant.

2.6 Tematisk analyse

Hvorvidt en kan si at jeg har en teoristyrte analyse kan diskuteres, da jeg hadde få antagelser. Disse antagelsene var det lette å finne igjen hos informantene, men det hjalp meg ikke til å se hvordan diakonien kommer til uttrykk. Den teoristyrte analysen bærer mer preg av at jeg i etterkant har sett på ulik teori som kunne sees opp i mot funnene. I kapitel 2.2 nevnte jeg som eksempel teorien om capacity-building opp mot ledertrening. Ledertreningen var egentlig kjent kunnskap etter å ha jobbet i Normisjon, men jeg hadde ikke gjort meg opp noen meninger om dette på forhånd.

Den videre analysen bærer nok mer preg av en beskrivende analyse, hvor datamengden er noe u håndterbar og uoversiktelig, slik som kan være karakteristisk for beskrivende analyser. Jeg forsøkte først å gå igjennom hvert intervju og markere det jeg syntes var av interesse å se nærmere på. Datamengden ble ennå stor. Når jeg gjennomgikk alle intervjuene ble jeg oppmerksom på at ord med ordstammen ”tryg”

gikk igjen. Det vil si ord som *trygg, trygghet, trygt, trygge*. Ordet var gjennomgående i bruk hos samtlige av informantene, men fire informanter brukte ordstammen oftere enn de tre andre. Jeg brukte søkemotoren i Word for å telle hvor mange ganger ordstammen gikk igjen. Når jeg selv brukte ordet var det mer nærliggende for informantene å bruke ordet i svaret. Jeg telte derfor de to spørsmålene for seg selv, men likvel var disse ordene et gjennomgående beskrivende ord i motsetning til andre ord. Å telle ordene gav ikke noen mening i seg selv. Etter dette fortsatte jeg med en kvalitativ analyse, og så nærmere på teksten hver gang ordet var brukt. Sammenhengen ordet var brukt i var viktig for å forstå bruken av ordet.

I utformelsen av intervjuguiden hadde jeg tematisert spørsmålene. At jeg brukte intervjuguiden aktivt, gjorde at det var lett å sammenstille svarene i etterkant for å se om hvilke var tema som var gjennomgående. Den videre analysen bærer preg av at jeg har sett på funnene tematisk.

Når jeg har beveget meg frem og tilbake mellom teori og analyse har jeg også jobbet tematisk med datamaterialet. Ekspemelvis gjaldt dette når jeg arbeidet med den Dnk sin plan for diakoni, hvordan leir kan ses på som *innkluderende fellesskap*, hva kan ses på som *nestekjærighet* osv. Med dette beveget jeg meg igjen inn på teoretisk analyse. I denne delen av analysen har jeg fokusert på det som Johannessen m.fl. (2010) kaller forklaringskjeder. *Målet er ikke nødvendigvis å trekke en konklusjon for den konkrete casen, men heller å utvikle teorier for videre forskningsarbeid* (ibid, s 209). Når jeg i drøftingen prøver å sette funnene sammen med teorien kommer dette mer til syne. Det er et forsøk på å se om det er mulig å utvikle teorien om diakoni, ungdomsdiakoni eller leir som et diakonalt uttrykk.

Denne pendlingen frem og tilbake mellom ulike analysemetoder viser noe av kompleksiteten med et casestudium.

2.7 Etiske vurderinger

Jeg hadde tenkt å melde prosjektet til NSD, men etter flere samtaler med dem fant vi ut at prosjektet ikke måtte meldes inn. Ut i fra spørsmålene jeg hadde og metoden jeg brukte under intervjuene ble det vurdert dit hen at det ikke var nødvendig. Så lenge

ikke informantene kan spores og identifiseres i en gruppe på færre en tre personer, var beskjeden at det ikke var nødvendig.

Et av ankepunktene for å måtte melde prosjektet var at jeg hadde tenkt å bruke lydopptaker under intervjuene. Beskjeden var likevel at når utstyret ikke kunne kobles til en datamaskin og opptakene ble slettet etter de var transkribert, var det ikke nødvendig. Jeg benyttet meg av en Grundig kassettspiller. For å sikre anonymitet til informantene ble også identifiserbare opplysninger anonymisert under transkripsjon. Dette gjaldt for eksempel stedsnavn, navn på personer eller leirsteder. Eksempler som kan være identifiserbare ut fra hendelsen er heller ikke henvist til i oppgaven. Det kan stilles spørsmål med hvor anonym det går an å være når du er leirleder i Acta. Acta er en stor organisasjon, men for den som er engasjert i organisasjonen kan det likevel være veldig gjennomskiktig.

2.8 Forsker i egen organisasjon

I min ungdomstid var jeg frivillig leirleder og tillitsvalgt i Santalmisjon Østfold. Under studiet var jeg lønnet medarbeider over fem år i Normisjon region Nord som innbefatter Troms og Finnmark. Tre av disse årene fungerte jeg som regionleder. Engasjementet i region Nord startet som frivillig noen år tidligere. Dette gjør at jeg har fått en relativ bred oversikt og god kjennskap til Normisjon som organisasjon. På det regionale planet, som jeg kjenner best til, fungerer Acta og Normisjon som en organisasjon. Det er Normisjon som styrer økonomien og som ansetter Actaarbeiderne regionalt, riktignok med medvirkning fra Acta. Jeg hadde derfor god oversikt over Actas arbeid i region Nord, men jeg hadde likevel liten oversikt over Actas arbeid sentralt og på Østlandet. Ut fra dette vil jeg si at jeg var på innsiden av organisasjonen jeg bruker som case, men med min begrensede kunnskap om Acta var jeg samtidig på utsiden. Ved å være på innsiden sto jeg i fare for å kunne fremstille funnene bedre enn de faktisk var. Repstad peker på at å komme forskermaterialet for nært er det en fare for at subjektiviteten blir for stor og det blir perspektivforskyvninger. (Repstad, 2004, s. 235). Flere ganger har jeg måttet gå runder med meg selv for å se hvor jeg henter kunnskapen i fra – om det er kunnskap basert på erfaringer jeg har fra tidligere eller om det kan dokumenteres ut i fra funnene eller andre offentlig dokumenter som jeg har fått tilgang på.

Leirarbeidet har hatt stor innflytelse på å danne min identitet. At jeg selv hadde så nær kontakt med organisasjonen jeg bruker som case, og at jeg var berørt av tema jeg forsker på, kunne svekke min troverdighet i forskningen og gå ut over min objektivitet. Repstad (red), 2004, ser saken fra en annen vinkel. Det kan være en fordel da den interne forskeren har taus kunnskap om organisasjonen som kanskje ikke alltid sies. Det kan være utfordrende for utenforstående å oppdage skjulte signaler som siktes til bakenforliggende årsaker. Den interne forskeren har kunnskap om hvor en kanskje kan finne kunnskap en leter etter, og kan spare tid på det.

I mitt tilfelle hadde jeg kunnskaper om leir både som deltager og leder. Dette var en fordel da tema ikke var et nytt fenomen. Dette var noe av bakgrunnen for at leir ble valgt som tema. Jeg hadde observert flere settinger hvor jeg ser at leir var et diakonalt tiltak, og visste i derfor hva jeg så etter. En utfordring for interne forskere kan derimot være uttrykk av misnøye blant informantene. Dette ble ingen utfordring i forhold til de informantene jeg hadde. At jeg kjente til noen av informantene fra før var derimot en større utfordring. Utfordringen var å ha et kritisk blikk på holdninger til mennesker jeg kjenner til.

I min oppgave bruker jeg Acta som case, men det var ikke organisasjonen i seg selv jeg forsket på. Jeg så på leirlederens holdninger, tanker og gjennomføring i forhold til fenomenet leir. Dette gjør at det minne funn lett kan være overførbare til andre organisasjoner enn Acta.

Jeg har flere steder kommet inn på styrker og svakheter i mitt prosjekt. Det en fare for at mine subjektive oppfatninger har fått prege oppgaven i stor grad, både i forhold til at jeg valgte å forske på egen organisasjon og fordi jeg benyttet kvalitativ metode i forskningen. Bekreftbarheten av oppgaven er derfor et viktig ledd for å imøtekomme dette.

Bekreftbarhet tilsvarer objektivitetskriteriet i kvantitativ forskning, og det finnes en rekke strategier for å sikre best mulig bekreftbarhet. Det er viktig at forskeren legger vekt på å beskrive alle beslutninger i hele forskningsprosessen, slik at leseren kan følge og vurdere disse (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2010, s. 232).

På grunn av dette de beskriver har jeg i kapittel 2 prøvd å gi et bredt innblikk i hvordan jeg har jobbet og gått frem i min forskning, slik kan andre selv vurdere om min forskning har validitet.

Tross min bakgrunn og tilknytning til organisasjonen og leir, håper jeg at jeg klarte å ha et kritisk blikk på diakonien på leir. I tillegg har jeg forhåpentligvis klart å se hva som kan være fallgruvene, og å få frem noen av nyansene med å arrangere leir.

3. Teori

I teorien vil jeg først si noe om hva diakoni er og bakgrunnen for diakoni. Da empirien viser at misjon også er et sentralt begrep, har jeg valgt å ta dette med som en teoretisk tilnærming til analysen og ser på sammenhengen mellom misjon og diakoni. I siste del ser jeg nærmere på diakoni og ledelse.

3.1 Diakoni

Det er mange som har sagt noe om hva diakoni er. Jeg velger å presentere tre vinklinger på diakoni. De er valgt ut for å kunne belyse ulike sider ved diakonien som har betydning i forhold til mine funn.

Kjell Nordstokke har en sentral rolle i utformingen av forståelsen av diakoni både i Norge og internasjonalt. Første del av dette kapitlet hvor jeg beskriver diakoni er basert på hans bøker og artikler. Han søker til den opprinnelige teksten for å beskrive diakoni og egenskapene ved diakoni. Jeg har valgt å legge pensumboken *Det dyrebare mennesket* (2002) og artikkelen ”*Kjærligheten som redder liv*” *trekk ved en diakonal folkekirke* (2004) til grunn for forståelsen av diakoni. Denne litteraturen ble skrevet før Dnk sin plan for diakoni (2007) kom og bærer preg av å se på diakoni som omsorg for den nødlidende. Jeg har derfor søkt støtte i senere litteratur som artikkelen *Internasjonal diakoni* i boka *Diakoni - en kristisk lesebok* (2009), artikkelen *Bibelsk perspektiv på bistand* (2010), kapitlet *Bibelsk-historisk bakgrunn for diakonitjenesten* i boka *Diakonien – kall og profesjon* (2011), boka *Liberating diakonia* (2011) og kapitlet *The study of Diakonia as an Academic Discipline* fra den nye boka *Diakonia as Christian Social Practice* (2014). I den nyeste litteraturen preges utleggelsene mer av forskningen til australske John N. Collins. Selv om Nordstokke sier mye om internasjonal diakoni, velger jeg likevel å bruke det som grunnlag i å forstå hva diakoni er, da jeg mener at det er en overføringsverdi selv om kontekstene er forskjellig.

Videre i kapitlet tar jeg utgangspunkt i *Plan for diakoni* (2007). Dnk har en sentral rolle i tolkningen av diakoni i Norge. Acta har et nært samarbeid med Dnk. Under intervjuene valgte jeg å presentere denne definisjonen. Jeg finner det på sin plass å presentere denne tolkningen av diakoni i teorien.

Den tredje vinkelen er ungdomsdiakoni. Teorien er basert på Kjersti Kolbjørnrød (2006) sin masteroppgave, som sletter ut skillene mellom trosopplæring, ungdomsdiakoni og ungdomsarbeid (Jf kapittel 1.3.1). Videre presenterer jeg hvordan Erling Birkedal (2003) knytter undervisning og diakoni sammen i boken til Ann Katrin Fauske, *Mer enn ord – ungdomsdiakoni i praksis* (2003). Til sammen legger disse grunnlaget for å forstå leir som et diakonalt tiltak.

3.1.1 Hva er diakoni?

Jesus sa om seg selv at Han kom ikke for å la seg tjene, men selv å tjene og være løsepenge for mange (Mark 10.45). Det å være en løsepenge handler om å sette mennesker fri. Det er både i evighetsperspektiv og perspektivet her og nå. Han ble inderlig berørt av menneskers nød, og handlet med myndighet på det han så. *Denne myndigheten er diakonal, for den brukes til å forløse og frelse mennesker i nød* (Nordstokke, 2002, s. 46). De som samfunnet satte nederst, løftet han opp. Jesus sa og gjorde handlinger som satte mennesker fri der og da. Den dype medmenneskelighet kjennetegnet Jesu integritet. Denne dype følelsen kommer fra hjertet og kalles *barmhjertighet*, og er en grunnleggende holdning i diakonien. Holdningen i seg selv er ikke diakoni, men holdningen kjennetegner diakonien. (Nordstokke, 2010) En viktig grunnleggende faktor er at diakonien gjør ingen til objekt. Diakonien hjelper mennesker til å bli handlende subjekt i egne liv. Dette gjør at dialogen er et viktig verktøy i diakonien. (Nordstokke, 2002; Nordstokke, 2010)

Ordet diakoni kommer fra gresk og blir oversatt til *tjeneste* på norsk. Det er flere varianter av ordet. I en samlebetegnelse kalles de *diak-ordene*. Verbet handler om å tjene i alt fra hverdagslivet til mer høytidelige tjenester. Det er knyttet til det å være i tjeneste for noen andre, hvor en har et viktig oppdrag som skal utføres. Ordet finnes i to ulike former for substantiv. Det ene beskriver tjenesten og det andre den som utfører tjenesten. Den som utfører tjenesten, drøyer ikke med å få oppgaven gjennomført. (Nordstokke, 2002, s. 14; Nordstokke, 2011 (a); Nordstokke, 2011 (b)). Diak-ordet står ofte i sammenheng med ordet *doulos*, som betyr slave. At ordene følger tett sammen peker på at en tjenesten gir *forpliktelse til underordning* på to måter: *lydighet overfor sin Herres vilje og beredskap til å gi avkall på egne interesser i utførelsen av tjenesten* (Nordstokke, 2011 (a), s. 54). Diak-ordene er brukt 100 steder i Bibelen. Ordet brukes i evangeliene om det som gjelder alle hans disipler, og gjør at

diakoni angår alle døpte. I brevene til Paulus brukes ordet om personer som har fått bestemte oppgaver. Blant annet kalte Paulus seg en diakon for de uomskårne (Rom.15:8, 1.Kor.3:5, 2.Kor.3:6, 6:4, Ef.3:7, Kol.1:23,25) Ofte knyttet ordet til en person med et oppdrag, men ordet brukes også både om en gruppe mennesker og om styresmakten. (Nordstokke, 2011 (a), s. 55). På latin er ordet *diakoni* oversatt til *Ministerium*, som har gitt opphavet til det engelske ordet *ministry* (Nordstokke, 2002, ss. 14-15). Ordet *ministry* brukes på engelsk i dag både om kirkens tjeneste og om styremaktene.

De diakonale oppgavene er forskjellige, men hensikten er alltid den samme – *å utruste de hellige så de kan utføre sin tjeneste, og Kristi legeme kan bygges opp (Ef.4.11-13)* (Nordstokke, 2011 (a), s. 60). Jesus sammenligner kirken med en kropp som er i stadig bevegelse.

Menigheten eksisterer ikke bare som en gruppe passive tilhørere og mottakere. (...) Bilde av kirken som legeme viser at det tales om kontinuitet, om bevegelse, som sendelse (misjon) og om tjeneste (diakoni) (Nordstokke, 2002, s. 40).

Diakonien er ikke et frivillig valg for den som tror på Jesus som frelser, det gjelder hver døpt og hver menighet. Denne holdningen med å tjene andre er så viktig og sentral i den kristne kirken at Nordstokke skriver:

Derimot gjør Det nye testamentet det klart at dersom kirken skal være Jesu Kristi kirke, så må den ha en væreform som er inkluderende og aktivt handlende i omsorg for syke og utstøtte (Nordstokke, 2002, s. 16).

Likevel påpeker Nordstokke at Luther tok et oppgjør med dette: Troen kommer av ”nåden alene” – den diakonale handlingen er ikke avgjørende for frelsesspørsmålet (2002, 40). *I Bibelen (...) kommer det klart fram at gode gjerninger skal gjøres for nestens skyld. De er ikke en forutsetning for troen, men en naturlig del av det nye livet i Kristus* (Nordstokke, 2002, s. 36). Diakonien går sammen med troen på Jesus som frelser.

Den guddommelige kjærligheten heter på gresk *caritas*. Diakonien er karitativ i den forstand at det handler om en *uselvisk* handling. Det ligger ingen forventninger til den som mottar tjenesten om å gi noe tilbake. (Nordstokke, 2002, s. 20). Med andre ord: diakoni er ikke et middel til å oppnå noe annet, det er målet i seg selv. I nyere litteratur

viser Nordstokke til forskning av John N. Collins. Han peker på at diak-ordene aldri står i tilknytning til tjeneste som omhandler ansvaret for veldedig arbeid eller arbeid som har ansvar for syke og fattige, slik som den tradisjonelle tolkningen har vært i Norden (Nordstokke, 2014, s. 57). Dette krever en retenkning om diakoni, men det forandrer ikke uten videre den tradisjonelle tenkningen av hva diakoni er. Diakoni står i en tradisjon, hvor praksisen er med på å definere hva den er.

At alle er kalt til å gjøre diakoni, gjør ikke at kirken kan hvile på enkeltmennesker sine handlinger. Men enkeltmennesker kan heller ikke hvile på at det er de kirkelige ansattes oppgave. Noen ganger går den organiserte diakonien med kirkelige ansatte foran og er et eksempel for hvordan den allmenne diakonien kan se ut, mens andre ganger jobber den organiserte diakonien inn mot en gruppe mennesker. *Målsetningen med diakoni er at "alle mennesker skal ha det de trenger for å leve et menneskeverdig og meningsfullt liv. Alle sider ved menneskelivet er en utfordring for diakonien og gjenstand for dens tjeneste."* (Nordstokke, 2002, s. 19). Den allmenne diakonien strekker ikke til for å utføre dette alene. Det må utfylles av spesialisert og faglig hjelp. Alt er like mye diakoni og kan ikke utkonkurrere hverandre, det utfyller hverandre.

Mange er engasjert i arbeid som kjemper for at mennesker skal ha bedre livsvilkår uten at det kalles diakoni. Det er et diskutert tema hvor grensen for diakoni går. For eksempel er det omdiskutert hvorvidt den som utfører handlingen selv må tro for at det skal kunne kalles diakoni, denne diskusjonen er sentralt i den spesialiserte diakonien med sine institusjoner. I anledning leir, er ikke dette et sentralt tema, mer sentralt er det at diakonale tjenester i mange tilfeller ikke kalles diakoni. Noen ganger er årsaken at de som utfører tjenesten ikke kjenner til terminologien (Nordstokke, 2009, s. 71). Diakonien er et naturlig resultat av møte med Jesu kjærlighet, og derfor gjøres diakoni uten å vite hva det kalles. Hva det kalles er heller ikke det sentrale. (Nordstokke, 2002, s. 17). *Det er ingen tvil om at Guds rike er et sentralt motiv for diakonien* (Nordstokke, 2010, s. 7). Og da er det snakk om Guds rike på to plan: Diakonien gjør Guds rike synlig for folk her og nå, men vitner også om en herlighet i et evighetsperspektiv.

For å kalle en handling diakonal er det noen forutsetninger som må ligge til grunn: Diakonien må være bærekraftig og ikke gjøre noen mennesker til objekt i eget liv.

Diakonien kan ikke løsrives fra Guds rike og kirkelig nærvær. Allmenn nestekjærlighet er i seg selv ikke diakoni. Sekulær profesjonell bistand/hjelp er heller ikke diakoni i seg selv. Diakonien er kirkens tjeneste. Jesus var og er den største diakonen. Han var og er den største tjeneren. Han gav oss et eksempel om at diakonien skulle springe ut av et hjertelag. Dette gir menneskene en forsmak av Guds rike allerede på jorda. Når mennesker tjener andre viser en hva Guds nåde er, og Guds rike som er tuftet på fred og rettferd vokser. Diakonien handler både om å gi håp her og nå, men også i et evighetsperspektiv (jf. forrige avsnitt.)

Utvalget som er gjort for å presentere diakoni har jeg valgt ut fordi jeg ser det som relevant i møte med de unge på leir. Dette fordi det tyder på at diakonien på leir handler om å bygge opp unge mennesker til å bli handlende subjekt i eget liv og i verden. Ut fra den historiske konteksten kan det ses at leir har tette relasjoner til misjon (jf. punkt 4.1). Jeg vil i drøftelsen se nærmere på om det tenkes at den tradisjonelle tankegangen om diakoni har medført at leir ikke har blitt definert som diakoni (jf. punkt 6.3). Det er min oppfatning at diakonien på leir springer ut fra hjertelaget som utvikles gjennom møtet med Jesus.

3.1.2 Den norske kirkes tolking av diakoni

Definisjonen til Dnk er omfattende og er retningsgivende for hvor Dnk ønsker at retningen for diakonien skal gå. Gjeldene definisjon er:

”Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.” (Kirkerådet, 2007)

Diakonien er allmenn, og har en vekselvirkning i og med at noen er aldri bare mottaker eller giver. Forrige definisjon hadde større fokus på den nødlidende. Gjeldende definisjonen gir fire grunnpilarer å sette diakonien på:

Nestekjærlighet – med dette ordet gjøres diakonien allmenn eller hverdagslig. Det er ikke spesielle personer som utfører spesielle oppgaver, men den kan være aktiv når som helt og hvor som helst. Plan for diakoni legger vekt på at man er svært sjelden i en posisjon hvor en kan snakke om ”dem” og ”vi”. Det er heller et vekselvis samspill mellom den ene og den andre, alt etter hvem som trenger støtte til hva. *Det er perioder*

i livet hvor man har evne og mulighet til å gi, andre ganger trenger man selv å få (Kirkerådet, 2007, s. 9). Kirken er tydelig på at diakonien er noe som skal prege hele kirken og ikke bare være en sektor i hva kirken gjør. Videre sier planen at diakonien er kirkens oppdrag og den gjelder alle i kirken, fra gammel til ung. Ordet nestekjærlighet får frem dette. Gjensidighet, likeverd og respekt er sentrale ord for nestekjærligheten. At alle mennesker har en betingelsesløs verdi og skal møtes med respekt, bygger på det kristne menneskesynet hvor mennesker er skapt i Guds bilde. Derfor har det verdi.

Inkluderende fellesskap - Er vi skapt i Guds bilde, er vi også skapt til fellesskap med hverandre og med Gud. Planen går så langt som å si at vi er alle avhengige av fellesskapet. Med det viser at kirken er en klar motvekt til dagens individuelle samfunn. Gjennom inkluderende fellesskap vil nestekjærligheten vises i handling. Planen uttrykker videre at vi er skapt med ulike og forskjellig funksjonsnivå, vi har alle ulike opplevelser som preger oss og vi gjør alle feil i hverdagen, men det skal ikke få være med på å definere hvem vi er. Vi er alle elsket av Gud, og har rett til å bli inkludert og møtt med respekt. I et inkluderende fellesskap *blir* den enkelte *sett* og verdsatt, men ingen er passive deltagere. Alle har noe å gi tilbake til fellesskapet.

Vern om skaperverket - Plan for diakoni fremhever at *mennesker som lider angår oss* (ibid, s.7). Denne grunnleggende holdningen gjør at diakonien handler vel så mye det som skjer i nærmiljøet, som en annen plass i verden. Globaliseringen gir konsekvenser for menneskene, som vi ikke kan være likegyldige til. Det innebærer engasjement for naturen vi omgir oss med, som er en del av skaperverket vel så mye som menneskene. Mennesket ble skapt til å råde over det skapte, og må ta sitt ansvar på alvor. Vi lever i et hele, og alt og alle er avhengig av alt og alle. Lider skaperverket i nærmiljøet eller en annen plass i verden, angår det oss.

Kampen for rettferdighet - Den nød vi ser berører oss så mye at vi gjør noe med det. Ulike politiske system i verden gjør at mennesker opplever urett og krenkelser. Dette krever at vi hever røsten. Kirken skal være en pådriver til å jobbe opp mot myndighetene både lokalt, nasjonalt og internasjonalt for å få en mer rettferdig fordeling av goder og rettferdig behandling av alle mennesker. I kampen for rettferdighet stiller kirken seg ved siden av de menneskene dette gjelder og kjemper sammen med dem.

Sammen utgjør disse fire grunnpilarene **evangeliet i handling**. Dnk ser på seg selv som en tjenende kirke – eller diakonal kirke. Diakonien er kjennetegnet på kirkens oppdrag i verden.

3.1.3 Ungdomsdiakoni eller ungdomsarbeid

Kjersti Kolbjørnrød (2006) peker på at det er uvesentlig om ungdomsdiakoni kalles ungdomsdiakoni, trosopplæring eller ungdomsarbeid (s 60). Det er den samme ungdommen en har med å gjøre på alle områdene. Tradisjonelt sett er ungdomsdiakonien på de ”svake ungdommenes side. (...) Ungdomsdiakonien fremstår som en rekke tiltak for ungdom i faresonen, og i mindre grad en reflektert del av det totale kristne ungdomsarbeidet eller den totale trosopplæringen av barn og unge (Kobjørnrød, 2006, s. 27). Når ungdomsdiakonien bruker denne synsvinkelen med at de nødlidende og vanskeligstilte ungdommene skal hjelpes, må ungdomsdiakonien skilles fra ungdomsarbeid og trosopplæring. En slik tolkning, som diakonien tradisjonelt har hatt, kan virke problematiserende – man definerer ungdom som en gruppe som er i faresonen (Kobjørnrød, 2006, s. 27).

Ungdom er i en dannelsesfase, og for noen svinger livet relativt raskt. Arbeidet med ungdom handler derfor mer om å hjelpe dem med å ”finne seg selv” og legge til rette for at dannelse kan skje (Kobjørnrød, 2006, s. 57). *Hvis undervisning og kunnskap ikke gir seg utslag i det praktiske liv, så betegnes det som ”Sprenglærd toskeskap”* (Hellesnes i: Kolbjørnrød, 2006, s. 88). I ungdomsdiakonien dreier det seg derfor å hjelpe ungdommen å få tilegnet kunnskap som kan gi utslag i det praktiske liv. Skillene mellom ungdomsdiakoni, trosopplæring og ungdomsarbeid strykes ut ved denne tolkningen. Ungdomsdiakonien får en mer positiv vinkling. I dannelsen gjøres ungdommen om til subjekt i det som skjer, de har ingen passiv rolle.

Ungdomsdiakonien handler om tilrettelegging og hjelp i en dannelsesfase. Birkedal visker også ut skillene: *”Undervisning og diakoni er ikke så fjernt fra hverandre som en kanskje tenker, spesielt ikke undervisning og ungdomsdiakoni.”* (Birkedal, 2003, s. 9) For at ungdom skal få livskompetanse og kunne stå på egne bein, trenger de at noen tar seg tid til dem og møter spørsmålene om livet og troen sammen med dem. Noe av denne vandringen innebærer å lære bort kunnskap og erfaring.

Diakonien handler ikke om at noen skal bli overbevist eller overtalt. Diakoni er en naturlig holdning og væremåte fordi en tror at hvert menneske er elsket. Det handler om å være gode mot hverandre uten baktanker. (jf. 3.1.1.) ”Ungdom flest har nok en oppfatning av at kirkens folk primært vil overtale dem, og ikke møte dem på deres egne premisser”. (Birkedal, 2003, s. 12). Dette er funn hos Holmqvist (2007) som jeg kommer tilbake til (4.2.1). Når en blander diakonien sammen med undervisningen for ungdom, skaper det ledere som er opptatt av det ungdommen gjør. En kommer i dialog med ungdommen. I dialog kan kirken lettere snakke om det ungdommen er opptatt av. ”Fra kirkens side kan vi skjelne mellom diakoni og undervisning, men for et barn eller et ungt menneske er det ikke interessant hva vi fra kirkens side kaller vår virksomhet.” (Birkedal, 2003, s. 13). Det Birkedal sier her er sentralt i møte med ungdom. Ungdom er lite opptatt av hva det kalles, bare det fungerer i den praktiske og faktiske hverdag, det vil bli sett og tatt på alvor. Det handler om relasjoner. Birkedal oppsummerer og peker på at ”medvandrer” er den beste benevnelsen på en person som har en kirkelig lærerrolle for ungdom. Det gir en kombinasjon av mange roller.

Denne forståelsen av ungdomsdiakoni som Kolbjørnrød og Birkedal legger grunnlaget for å forstå diakoniens uttrykk på leir. Barn og unge er i en dannelsesfase, også når de er på leir. I analysen ser jeg på hvordan leirlederne kan være en støtte for ungdommene i denne prosessen i hverdagen. Acta bruker nettopp betegnelsen medvandrer i en større satsing som de har startet med.

3.2 Misjon og diakoni

I den nye orienteringen om hvordan diak-ordene brukes i Bibelen, så kan en se at Paulus nærmest bruker diakoni synonymt med å være misjonær og å forkynne evangeliet (Nordstokke, 2011 (a), s. 61). LWF sier at gjennom tidene har misjon blitt et misbrukt ord. For eksempel *misjon fra det sekstende århundre ble forbundet med erobring, kolonialisering, kulturell og religiøs imperialisme og innføring av vestlig kristendom over hele kloden* (LWF T., 2004, s. 22). Ennå i 1963 var *misjonens mål omvendelse fra vantro til tro* (LWF T., 2004, s. 56). På grunn av misjonshistorien er det utfordringer med å knytte diakoni sammen med misjon, og den gir lett fordommer mot hva misjon er (Nordstokke, 2011 (b), s. 113).

Siden 70-tallet er det blitt jobbet for en endring av forståelsen av misjon. I 1988 ble det satt ned en definisjon på misjon som er rådene i dag:

*Misjon omfatter forkynnelse, tjeneste og kamp for rettferdighet. **Misjon som forkynnelse** er et forsøk fra enhver kristen på å fortelle og tolke evangelieberetningen i sin egen kontekst – som en måte mennesker kan oppdage Guds frelsende handling og meningsfulle nærvær i verden på. **Misjon som tjeneste** fremhever den diakonale dimensjonen ved en tro som er virksom i kjærlighet, og arbeider for å myndiggjøre mennesker i nød og sette dem fri. **Misjon som kamp for rettferdighet** betegner kirkens praksis på den offentlige arena: Bekrefte og trygge menneskelivets verdighet både for enkeltpersoner og fellesskap, samt en utvidet forståelse av rettferdighet som også omfatter økonomiske, sosiale og økologiske forhold (LWF T., 2004, s. 6).*

Ordet *misjonal* brukes i dag for å beskrive en side av hva kirken er, mens ordet *misjonerende* brukes for å beskrive hva kirken gjør (LWF, 2004, s.7).

LWT (2004) gir ut ressursheftet ”misjon i kontekst” for å utdype forståelsen av misjon. Dokumentet tar utgangspunkt i møtet med Jesus på veien mot Emmaus (Luk.24.13-29). Dette gir grunnlaget til å forstå misjon som *medvandring*. Misjon er en tolkningsspiral som *reflekterer samspillet mellom kontekster, teologi og praksis* (LWF, 2004, s. 7). Misjonen begynner med en vandring sammen med en eller flere mennesker. Å lytte til konteksten er helt essensielt. *For de gode nyhetene kan kun nå frem når de kommuniserer til mennesker der de er, gjennom språk og handlinger som er en del av deres egen kontekst* (LWF, 2004, s. 8). Kirken får ta del i dette oppdraget som en gave fra Gud, og det er grunnlaget for dens eksistens (LWF, 2004, s. 27).

Inkarnasjonen, korset og oppstandelsen er en vei til forvandling, frigjøring og myndiggjøring. Misjon handler om å være sendt med et budskap og bli myndiggjort og utrustet ved Den Hellig Ånd til å handle. *Misjonens mål omfatter hele skaperverket, hele livet og hele mennesket* (LWF, 2004, s.34). Misjon er altomfattende. Dette gjør at hver menighet og hver dømte må handle ut fra den konteksten som den enkelte lever i. Misjonen kan derfor arte seg forskjellig alt etter hvor den er.

Kirkens helhetlige misjon omfatter både forkynnelse og tjeneste eller diakoni (LWF, 2004, s.35). Et viktig aspekt er at misjonen jobber for å gjøre Guds rike virkelig her og

nå. Det startet med Jesu oppstandelse, og misjon vil fortsette helt til riket er fullkomment og har dermed et eskatologisk perspektiv (LWF, 2004, s.23). *Kirkens misjon springer ut av evangeliet, ikke av loven.* (LWF, 2004, s. 27). Det vil si at på grunn av Guds nåde handler kirken fordi den er forvandlet og ønsker å vitne om Guds ubetingede kjærlighet til verden, ikke av tvang for resultatet skyld.

I boka ”*liberating diakonia*” drøfter Kjell Nordstokke (2011 (b), ss. 108-109) hvordan misjon og diakoni er beslektede perspektiv, og hvordan de med fordel kan dra nytte av hverandre. Misjon kan ses på to måter: Det ene er å se misjon som kirkens altomfattende oppgave og sendelse til verden. Det andre er å se på misjon synonymt med evangelisering. Ved det siste kommer tro først, og forvandlingen etterpå. En forvandling vil etter hvert føre med seg at en får øynene opp for de menneskelige realitetene i verden, og at en derfor handler mot urettferdigheten og menneskelig lidelse på en måte som verdsetter mennesket og bygger opp et mer bærekraftig samfunn. I begge perspektivene om misjon mener Nordstokke at forkynnelsen og diakonien er viktige elementer, og de går uadskillelig sammen. Uten *diakoni* vil *ordet* stå uten troverdighet, da ordene blir stående tomme. Uten *ordet* vil *diakonien* lett kunne bli degradert til sosialpolitisk helse- og sosialarbeid eller bistand. Diakonien er uansett en viktig bestanddel av misjonen.

Diakoni og ordet blir sammen et hele og utgjør til sammen det som kalles misjon. Diakonien blir fattig uten ordet. Det viser til hvor viktig helheten er. Leir er et helhetlig tiltak som omfatter både ord og tjeneste. Når jeg i analysen skal se hvordan diakoni kommer til uttrykk på leir, vil jeg også se dette sammen med misjon.

3.3 Lederskap og diakoni

For å utføre en oppgave på en mest mulig hensiktsmessig måte kreves en strategi. Her i kapitlet vil jeg først se på Jesu lederskap. Jeg lager en kort presentasjon etter en presentasjon av Ove Conrad Hansen sin artikkel om disippelskap og etterfølgelse i NT og hvordan LWF i sitt ressurshefte ”misjon i kontekst” ser på disippelskap. Deretter presenterer jeg hvordan Knud Jørgensen (2014) gjennom begrepet *capacity-building* tegner bildet av et modent tjenende lederskap i kirken.

3.3.1 Jesus og lederskap

Jesus valgte ut noen få mennesker Han brukte tid på. Han lot dem få en grundig innsikt i hvordan Han forholdt seg til Faderen og til alle andre mennesker. De fikk se hvordan Han balanserte sitt eget liv, og hvordan Han gjorde prioriteringer. Han hadde en så grundig opplæring av noen få, som gjorde at Hans budskap spredde seg i verden. (Hanssen, 2009, s. 230) Denne prosessen kalles disippelgjøring. Jesu vandring med disiplene på veien til Emmaus viser at kirken skal vandre sammen med menneskene i verden. På den måten kan de åpne opp en forståelse av hvem Gud er, og om den kjærligheten og lengten han har etter fellesskap med verden. Gjennom disiplenes ord og gjerning, som vitner om Hans budskap, blir mennesker og samfunn forvandlet, forsonet og myndiggjort.

Disippelgjøringen henspeiler til den livslange vandringen som alle døpte har med Jesus gjennom Den Hellige Ånd. I dåpen får en løfte om en *grenseløs nåde, tilgivelse og et nytt liv med Jesus* (LWF, 2004, s. 30). I utlegging om sammenhengen mellom forkynnelse og diakoni sies det:

*Diakoni er ikke bare en mulighet, men en livsviktig side ved alt **disippelskap**. I og med dåpen blir alle kristne kalt til å leve ut diakoni og tjeneste gjennom det de gjør og måten de lever på* (LWF, 2004, s. 36).

Å leve som disippel handler om måten en lever på og den vandringen som utruker hver døpt til kjærlig handling i verden, det gir *en tro virksom i kjærlighet* (LWF, 2004, s. 30). (Jf. kap.1.2)

3.3.2 Capacity-building

Capacity-building blir et sentralt ord for å forstå ledertrening på leir som diakoni. Capacity-building kan minne om måten Jesus jobbet på med sine disipler. Jørgensen mener at der hvor diak-ordene blir brukt hyppigst i Bibelen er i forbindelse med lederskapet i et kristent samfunn eller menighet. Paulus bruker det til å beskrive lederskapet som et tjenende lederskap, et lederskap som utruker alle de døpte til å utføre det diakonale oppdraget kirken er sendt til verden for å gjøre. Ef 4.11-16 er utgangspunkt i artikkelen. Her gjør Paulus en femdeling av hvordan et modent lederskap er:

- *Lederskap er en gave og oppgave gitt av Gud.*

- *Det finnes ulike former for lederskapsfunksjoner: apostler, profeter, evangelister, hyrder og lærere. Jørgensen legger også til diakoner ut fra andre bibelske tekster.*
- *Oppgaven til lederskapet er å utruste hele Guds folk til å utføre kristen tjeneste (diakoni) – det allmenne prestedømmet.*
- *Når lederskap er mangelvare, så vil Guds folk lett bli kraftløse og umodne.*
- *Det endelige målet med denne prosessen er at hele ”kroppen vokser og bygges opp i kjærlighet” (Ef 4:16). (Fritt oversatt etter: Jørgensen, 2014, s. 90)*

For å forklare et modent lederskap innenfor diakoni henter Jørgensen støtte fra termen ”capacity-building”. Dette er en term som er blitt brukt i FN sine utviklingsprogram siden 90-tallet. De definerer det som en prosess over tid hvor den/de aktuelle blir utrustet til selv å sette seg mål som blir gjennomført:

“The process through which individuals, organizations and societies obtain, strengthen and maintain the capabilities to set and achieve their own development objectives over time” (Jørgensen, 2014, s. 91)

Fritt oversatt er *Capacity-building* en prosess der mennesker, organisasjoner og samfunn utrustes til å bli handlende subjekt i egne liv.

Jørgensen bruker ulike modeller for å forklare hva det menes med ”capacity-building” i andre sammenhenger. Den ene modellen er hentet fra organisasjonsutvikling og deler begrepet inn i fire, to interne og to eksterne dimensjoner. De interne innbefatter:

- Utviklingen av selve lederskapet. Uten en ledelse som vet hvor de vil og hvilken identitet de har, er det vanskelig å utruste andre.
- Evnen til å organisere: rekruttere, trene og følge opp menneskelige ressurser.

De eksterne dimensjonene går på:

- Kommunikasjon som innbefatter relasjonsferdighetene
- Evnen til å gjøre organisasjonen bærekraftig ved å vurdere relevans og effektivitet i forhold til tiden vi lever i.

Diakoni handler om at mennesker må bli utrustet til å lese situasjonen de står i, for deretter å bli utrustet til å gjøre noe med det de ser. Det handler om *å utvikle ferdigheter i ledelse, ansvarlighet og dømmekraft* (ibid, s.92).

Det å utruste mennesker innebærer mer enn bare å lære bort kunnskap. De som utrustes må få ta kunnskapen i bruk på den praksisen eller konteksten de kjenner til. For så å legge til rette for at de får en egenrefleksjon som istandsetter dem til å handle i sin kontekst. Prosessen skjer ved en hermeneutisk tilnærming.

Hva som må til av input for å få en ”capacity-building” avhenger hvordan en ser på diakoni. Jørgensen (2014, s.97) sier diakoni er et svært vidt begrep og innebærer mye fra det allmenne til det spesielle, og behovet for Capacity-building kan bli veldig uklar. Den Lutherske tolkningen av diakoni er at diakonien ikke er noe kirken eller dens medlemmer kan si ja eller nei til:

Diakoni er ikke bare en mulighet, men en livsviktig side ved alt disippelskap. I og med dåpen blir alle kristne kalt til å leve ut diakoni og tjeneste gjennom det de gjør og måten de lever på (LWF T., 2004, s. 36).

Når diakonien gjelder alle og alt av det som skjer i kirken. Det er viktig å utruste mennesker i alle arbeidslag i kirken til å kunne se hvordan de på sin måte kan ta del i det diakonale oppdraget. Det handler om å bringe inn en bevissthet på alle nivå. Hvis den enkelte dømte skal utrustes eller myndiggjøres til å kunne leve diakonalt i sitt nabolag, da kreves det også en utvikling av et bevist tjenende lederskap som jobber for å utruste de dømte. Det må bestemmes ut fra den enkelte kontekst og nivå hva som trengs av ny input. Det handler om å ha et modent lederskap som kan lede folk til endring, og gjerne utover hva som forventes - ”transformational leadership”. Det er mye ubrukt potensial i det allmenne mennesket, og det gjennom Capacity-building er en mulighet til å sette fri nådegaver og evner. (Jørgensen, 2014, ss. 99-101)

Jesus knyttet til seg disipler som han ga grundig utrustning. Sammen med DHÅ var de i stand til å spre budskapet om frelse og kjærlighet videre til menneskene. Det trengs grundig utrustning for å istandsette dømte mennesker til å gjøre det samme i dag. I drøftelsen viser jeg til hvordan deltagelse på leir og ledertreningen kan sees på som et ledd av denne utrustning unge dømte mennesker.

4. Konteksten

I dette kapitlet vil jeg se nærmere på den historiske konteksten til ungdomsarbeid generelt, og til ungdomsarbeidet til Acta spesielt. Acta er en ung organisasjon, men har likevel en lang historie bak seg. Ved sammenslåingen av Den norske Santalmisjon og Det norske Indremisjonsselskapet til Normisjon i 2001, organiserte barne- og ungdomsarbeidet i Normisjon seg som en selvstendig organisasjon og ble kalt Acta. Disse to organisasjonene hadde ganske forskjellig profil, og hadde begge et ungdomsarbeid. Den ene fokuserte på ytre misjon, og den andre på indremisjon. Indremisjonen hadde størst betydning for utviklingen av ungdomsarbeidet i Norge. Jeg har derfor valgt å se på Indremisjonsselskapet historie. Videre i kapitlet ser jeg på trender blant ungdommer i dag generelt, og på noen trender i det kristne ungdomsarbeidet. Til slutt ser jeg på Acta som organisasjon og deres tilnærming til diakoni og leir.

4.1 Den historiske kontekst

Hans Nielsen Hauge la grunnlaget som utrustet en hel nasjon til å bygge sine liv på Bibelen. I 1845, da loven med forbud om at lekfolket kunne samles til oppbyggelig møte uten prest ble borte, blomstret mange engasjement opp. Folk samlet seg ut i fra interesser, og ble grepet av ideer som de gikk sammen for å få satt ut i livet. (Ulstein, 2004, s. 13). Normisjon ser Hauge som en av sine grunnleggere. Alt inneholdt ”*det ene nødvendige*” som var bibelundervisning, men mye hadde et diakonalt preg over seg (Ulstein, 2004, s. 15). Ungdomsarbeid kom i vinden på slutten av 1800-tallet. De fleste initiativ som oppstod var preget av å være private og lokale tiltak. Det var enkeltmennesker som viste godhet og omsorg for enkeltmennesker. De landsomfattende organisasjonene ble dannet etter de lokale tiltakenes behov og ønske.

I dette kapitlet vil jeg først presentere to engasjement som ble startet med et diakonalt perspektiv. Det legger grunnlaget for å forstå ungdomsarbeid som ungdomsdiakoni. Videre stopper jeg ved noen punkter i Indremisjonshistorien (Acta) som viser dannelsen av leirarbeidet og ledertreningen av de unge. Det har mange utfordringer i historien. Jeg nevner kort noen.

4.1.1 Ungdomsdiakonale tiltak

Etter modell fra Europa startet dannelsen av ”ynglingeforeningene” på 1860-tallet. De hadde som intensjon å skåne unge menn som hadde flyttet hjemmefra for usadelighet og alkoholmisbruk. (Olsen, 2007, s. 14). Navnet ”ynglingeforeninger” kommer etter det tyske ordet “Jünglingsverein” som i dag tilsvarer det norske ordet ”ungdomsklubb”. Metoden var å lage ”*et hjem*” for de unge som dro til byen, et hjem som både tilsvarte et familiefellesskap og i tillegg var et kristent fellesskap. Hjemmet var den viktigste innstansen som gjorde de unge til gode samfunnsborgere, og ga dem ballast til å møte utfordringer og fristelser. Kjærligheten karakteriserte disse fellesskapene. (Olsen, 2007, s. 26). Tre nøkkelord ved ynglingeforeningene var oppdragelse, kameratskap og opplæring. Målet var å oppdra de unge til å ivareta relasjonene til Gud, mennesker og verden – vern om skaperverket. Ynglingeforeningene regnes som starten på det kristne ungdomsarbeidet i Norge. (Olsen, 2007; Ulstein, 2004).

Det første leirstedet i Normisjon var trolig Sauvika leirsted i Østfold (Løsnesløkken & Hjemdal, 1993, s. 157). Starten på Sauvika leirsted var drømmen om et mer tilgjengelig feriested for gutter. Onkel Ludvig var initiativtaker. De tøffe 1920-årene ga en nød for familier med store barneflokker. Som omreisende søndagsskolelærer så Onkel Ludvig et behov, og handlet på det han så. I 1923 startet han feriekoloni for gutter. Målet var å gi nok næringsrik mat til gutter som hadde fått kjenne på nøden. Feriekoloniene inneholdt i tillegg *det ene nødvendige* som var bibelundervisning. Det ble et kameratslig forhold mellom barn og voksne. Sauvika leirsted ble innviet i 1926. Etter inspirasjon fra Sørlandet ble det i 1938 startet opp med leirer slik som vi kjenner dem i dag (Andreassen, 1986, s. 25). Denne leirstedstanken *spredde seg som ild i tørt gress* (Hansen, 1963) etter krigen. Ved sin død i 1943 gav onkel Ludvig leirstedet til Indremisjon, for at det skulle drives videre i samme ånd. Når Indremisjon overtok, ble det også åpnet opp for jenteleirer. (Andreassen, 1986)

4.1.2 Ungdomsarbeidet i Indremisjon

De første foreninger, skoler og leirsteder startet alle som private engasjement ut i fra behovene. På 1910-tallet begynte det først å bli et organisert ungdomsarbeid i Indremisjon. Alle ungdomslag som tilhørte både Indremisjonsselskapet og

Vestlandske Indremisjonsforbundet samlet seg til felles landsungdomsstevner, tross at voksne ikke kunne enes. Allerede her, i 1909 ble tanken på egen ungdomsorganisasjon fremmet, men ble en realitet for Indremisjonsselskapet først 92 år etter senere. Hensikten var å fremme arbeidet for de unge, men møtte sterkt motstand og ble skrinlagt. Ungdomsarbeidet fikk første oppsving under den første verdenskrig. I 1924 ble det splittelse også i ungdomsarbeidet.

Indremisjon satset stort på ungdom gjennom skolepolitikk, og skjøt fart fra 1912. Ungdomsskolene ble en stor suksess i å utruste de unge. Det kan anses som en vekking blant de unge på 1900-tallet (Løsnesløkken & Hjemdal, 1993, s. 157). På sommerne arrangerte de ungdomskurs på ungdomsskolene (tilsvarende i dag folkehøgskolene). Innholdet var preget av frelsesspørsmålet og undervisning om det nye livet som kristen, men hadde også en sosial dimensjon. Ungdom reiste oppmuntret hjem og startet ungdomsforeninger på sine hjemsteder. (Ulstein, 2004, s. 16). Målet med skolepolitikken var å nå unge med kristen påvirkning i deres moralske og religiøse utvikling (Løsnesløkken & Hjemdal, 1993, s. 95; Ulstein, 2004, s. 18). Da krigen endte tok leirstedene mer over for sommerkursene på ungdomsskolene (Ulstein, 2004, s. 16). Leirstedene ble omtalt som datidens store eventyr. De antydte at ungdomsskolene hadde fått en lillebror:

*Disse to ypperlige arbeidsmidler i vårt ungdomsarbeid står ikke på noen måte i **kontrastforhold** til hverandre. Snarere står de i **suppleringsforhold** til hverandre. Leirstedene gir ungdomsskolene **elever**, og ungdomsskolene gir leirstedene **ledere** (Hansen, 1963).*

Leirstedene ble en viktig brikke i ungdomsarbeidet. ”I et land med store avstander og spredt bosetning hadde mange barn og unge liten anledning til å møte likesinnede i lokalmiljøet.” (Løsnesløkken & Hjemdal, 1993, s. 157) Leirene ga hjelp til tro, fornyelse og en opplevelse av kristen fellesskap. Det hadde stor betydning for unge. De var ganske mange når de samlet seg. Leirstedene gav et ferietilbud til unge. Det ble i hovedsak arrangert leir på sommerhalvåret på leirstedene, men på noen steder ble det etter hvert utvidet også til å bli vinterleirer og påskeleirer. Denne strukturen er opprettholdt på mange leirsteder.

Dette vil jeg bruke til å vise at leirarbeidet i dag står i en tradisjon, og bærer med seg trekk fra både ynglingeforeninger, ungdomsskolene og feriekoloniene. Leir er for

mange et ferietilbud. Selv om leir i dag ikke er knyttet opp mot direkte nød, viser feriekoloniene til den helhetlige diakonale tanken leir kan være. Lederne på leir er viktige rollemodeller, og det forsøkes å skape en kjærlig atmosfære som et hjem ideelt burde ha. Man får en helt annen kontakt med de unge når en bor sammen over noen dager. Ledertrening kan gi unge engasjement til å handle. Endringer kan skje ved et målbevisst arbeid. I dag kan det være andre aktuelle behov leir kan bistå med. Jeg kommer tilbake til dette i analysen og drøftelsen.

4.2 Dagens kontekst

For å forstå hvilken funksjon leir kan ha i dag, må vi se nærmere på dagens kulturer og trender blant ungdom. Forskningene som ble presentert i innledningen utgjør grunnlaget for kapitlet (jf kap 1.3.2). Spesielt gjelder det forskningen til Morten Holmqvist (2007) og forskningsprosjektet ”10-25”, om henholdsvis ungdomstrender og trender i kristent ungdomsarbeid.

4.2.1 Trender i norsk ungdomskultur

Morten Holmqvist (2008) beskriver fire trender blant ungdommer i dag. Den første trenden viser at de unge har en **travel aktivitetshverdag**. 66 % er ukentlig aktive med sport. Det finnes mange som ønsker unges oppmerksomhet og tilbudene fra kirken er ett av mange. Baksiden av alle tilbudene er at hele 40 % av de unge opplever seg stresset. I utvelgelsen av hvilke aktivitet de prioriterer, spiller kvalitetskravet inn. Så fremt de fikk et læringsutbytte av deltagelsen på aktiviteten, var det verdt å delta. Flere sa at de ikke hadde et læringsutbytte av konfirmasjonsundervisningen, og var misfornøyd med den. Alderen på lederen eller treneren spilte ingen rolle, så lenge de lærte noe. Som en følge av dette må lederne være bevisst sin rolle som forbilde. En annen ting som spiller inn i valget på fritidsinteresser er å kunne tilbringe tid sammen med venner.

Det leder inn på trend to: Ungdom i dag er svært **relasjonsorienterte** og prioriterer venner og familie høyt. De angir relasjoner som viktigst i livet, og religiøs tro som minst viktig. Via teknologien er det mange som er tilgjengelig døgnet rundt for sine venner. Å svikte sine venner blir ikke godt mottatt. I forbindelse med etiske utfordringer blir venner benyttet som referanseramme. Nesten ingen bruker religiøse

bøker (2 %) til å forstå rett og galt, de fleste bruker heller familien. Holmqvist sier kirkens utfordring blir hvordan man kan formidle troverdige relasjoner, og å vise hvordan en kan leve i relasjon til Gud og vår neste.

Trend tre er at ungdommene har et **lykkelig verdensbilde**. De er lite bekymret for fremtiden. Holmqvist beskriver dem som *ambisiøse optimister* med *tydelige fremtidsplaner*. Ungdommen opplever at det er *stor frihet til å utfolde seg og realisere egne ønsker*. (Holmqvist, 2007, ss. 116-117). Det er viktig for ungdommen å fremstå som lykkelige. Hele 80 % anga seg selv som lykkelige. Noen sa direkte at dette bare var ting de sa. At 40 % opplever seg som ensomme og at mange opplever stress, stemmer ikke overens med den lykkelige fremtreden. Holmqvist viser til at det er en utfordring at ungdommen ikke snakker helt sant om sine utfordringer.

Trend fire er at ungdommen **ikke er åndelig søkende, men likevel er de åpne** for åndelige ting. Hva som gir ungdommene mening med livet oppsummeres: *Livet oppleves meningsfylt i seg selv, fordi jeg er lykkelig og har det jeg trenger – jeg har det godt her og nå. Jeg er lykkelig og har det godt, fordi jeg har familie og venner* (Holmqvist, 2007, ss. 117-118). De tror ikke på at det kan finnes kun en sannhet. 80 % angir toleranse overfor andres tro. 30 % har hatt overnaturlige opplevelser. Som en oppsummering på det hele sier Holmqvist:

Det er en naturlig sammenheng mellom den økende relativiseringen av religiøse spørsmål blant ungdom og deres manglende åndelige søken. Dersom sannheten både er her og der og over alt, ja også inne i meg, hvorfor skal jeg da bruke mer av min allerede travle hverdag til å finne en sannhet som egentlig ikke lar seg finne – i hvert fall ikke på ett sted – det kan da vel ikke være så viktig? (Holmqvist, 2007, s. 118)

Ungdoms viktigste prosjekt er å fremstå som lykkelige, men relasjoner er viktigst. De har ikke tid til flere aktiviteter. For å skulle hjelpe ungdommer tilbake til Gud må de få erfare andre menneskers relasjon til Gud. Dette kan gjøres med at disse menneskene utvikler relasjoner med ungdommene. Relasjoner er noe ungdommen har rom for.

4.2.2 **Trender i kristent barne- og ungdomsarbeid**

Forskningsprosjektet ”10-25” viser til at kunnskapen om kristen tro er redusert, fordi det er økt pluralisme i dag og kontaktflaten til kristen tro har sunket. RLE-faget og mediemangfoldet spiller en stadig viktig rolle i kunnskapen og formidlingen om

kristen tro. Dette gir utfordringer til forståelsen av, holdningen til og den kristne troens særpreg, troverdighet og relevans. Mennesker som ikke nødvendigvis har erfart hva kristen tro er i praksis, gir ungdom en teoretisk tilnærming til troen. Samfunnets stadig økende tilbud til barn og unge på ulike områder, kommer i konkurranse til tilbudet kirken og kristne organisasjoner gir. Det er medvirkende til at medlemstallene går ned. Prioriteringene endres, nedslagsfeltet blir mindre og kunnskapen om kristen tro blir mindre. (Dahle, 2012, vol 4).

Et urovekkende funn de fant, som går innover i organisasjonene: I lokalt arbeid var det mangelfull helhetstenkning på å møte de ulike aldersgruppene, og en mangelfull helhetstenkning om innholdet i formidlingen. Et mer positivt funn var: Tross en skepsis til andre menigheter, trossamfunn og organisasjoner, så var det mer åpenhet mellom å jobbe på tvers av tilhørighet. Dette gjaldt både områder med høy kristen aktivitet, og der det var færre tilbud. (Dahle, 2012, vol 4).

4.3 Acta – barn og unge i Normisjon

Normisjon sier om seg selv at de *arbeider særlig med disippel- og lederbygging for å reise opp og utruste nye disipler og ledere i Normisjon og hos samarbeidspartnerne* (Normisjon, 2014). Normisjon sikter til arbeidet i Norge, mens *samarbeidspartnerne* sikter til arbeid i andre land som støttes av Normisjon. Bruken av små livsnære fellesskap er et viktig redskap i denne satsingen, både nasjonalt og internasjonalt. I denne satsingen sier Normisjon at *Acta er en bærebjelke i arbeidet med disippe- og lederbygging. Her får barn og unge en grunnopplæring i troens innhold og praksis* (Normisjon, 2014). Det vises tydelig at Acta og Normisjon er en enhet. Actas eksistens er en del av en større satsing.

Actas visjon er helt klart å se at flere barn og unge følger Jesus. I § 1 i lovverket deres står det som følger:

Acta – barn og unge i Normisjon vil formidle evangeliet om Jesus Kristus både nasjonalt og internasjonalt slik at mennesker kan bli frelst, finne sin plass i et kristent fellesskap og selv bli disipler som i ord og gjerning kan vitne om Guds kjærlighet (Acta, 2012).

Selv om målet er at mennesker skal bli kjent med Jesus, så ønsker Acta å ha en helhetlig profil med fokus både på ord og gjerning – forkynnelse og diakoni.

4.3.1 Diakoni i Acta og Normisjon

Etter det jeg kan finne omtaler Acta diakoni en gang og det er i handlingsplanen i tilknytning til innsamlingsprosjekter hvor de vil knytte evangelisering og diakoni sammen. Jeg vil derfor si Acta ikke har noen tydelige uttalelser om diakoni, men det har Normisjon. Siden de ser seg selv som en enhet, så mener jeg at Normisjons definisjon samtidig gjelder for Acta.

Normisjon sine lokale fellesskap har fokus på å avdekke lokale behov og sette inn ressurser for å gjøre livsvilkårene for menneskene der bedre. Vi erfarer at diakonien har utspring i søskenkjærligheten i det kristne fellesskapet. Når vi forkynner at Jesus Kristus har forsonet menneskene med Gud får diakonien konsekvenser utover det lokale kristne fellesskapet. Det gjelder også hvordan vi mener det er tjenlig å forvalte skaperverket (Normisjon, 2014).

Fordi diakonien springer ut i fra ulike lokale behov som finnes, vil diakonien i Normisjon få forskjellige uttrykk. Diakonien vil gi uttrykk for Guds kjærlighet ulikt også fordi menneskene er ulike, blir møtt ulikt av Gud og får ulike hjertesaker.

4.3.2 Verdiene

Verdiene i Normisjon og Acta er *elsket og sendt*. Verdiene peker på at vi er først elsket og deretter sendt ut i verden med et viktig oppdrag. Acta var pilot på verdien elsket og har siden 2007 dreid mye av sitt arbeid rundt det engelske ordet ”loved”.

Et verdidokument oppsummerer hva organisasjonen ser som det viktigste i Bibelen, og hvilke konsekvenser det har i menneskers liv. Acta mener dette ikke er moralske regler som er avgjørende for menneskers frelse, men at det er godt for menneskene å prøve å rette livene sine etter denne etikken. Det er det beste for seg selv og de rundt. Organisasjonen er etter Luthers tradisjon, hvor lov og evangelium henger nøye sammen:

Loven viser oss det gode livet og at vi mennesker er skyldige overfor Gud. Evangeliet frir oss fra all skyld. Gjennom Jesu død og oppstandelse får vi nytt felleskap med Gud (Acta, 2012, s. 154).

Acta har tatt hensyn til at medarbeiderne i organisasjonen er i ulike alder og har lagd to forenklete versjoner av Normisjons verdidokument. Disse to er gjengitt i

leirhåndboka *Leir fra L til R*. Det korteste og mest kompakte er beregnet for de yngste.

I dette dokumentet har Acta delt verdiene opp i tre punkter:

- *Hvorfor de er disipler,*
- *Hvordan Jesu disipler skal være*
- *Hvordan de vil utfordre andre til å bli disipler* (Acta, 2012).

Det andre dokumentet er litt lengre, og er delt inn i punktene: *Teologi, etikk og ærlig vandring med Gud*. Dette er mer kategorisert med underpunkter på hvert punkt, så selv om det er mer omfattende i innhold er det lettere å lese. Denne utgaven er beregnet på litt eldre medarbeidere. Verdidokumentene sier det samme, selv om de er utformet forskjellig.

I først del av verdidokumentet kommer det klart frem hvilke menneskesyn Acta har:

Mennesket er skapt i Guds bilde og er elsket av Gud med en ubetinget kjærlighet. Samtidig er mennesket født med synd og trenger derfor frelse. Synd er mer enn bare enkelthandlinger. På grunn av synden er vi totalt avhengig av Guds nåde for å bli frelst (Acta, 2012, s. 155).

Acta skiller på menneskesyn og menneskeverd. Det er mye likt, men menneskeverdet sier: *Mennesker er skapt i Guds bilde. Derfor har alle mennesker samme verdi, uavhengig av livsførsel, nasjonalitet, evner og religion* (Acta, 2012, s. 155).

De frivillige medarbeidere i Acta, uansett alder, ses alle på som ledere. Ledere er kalt til å være forbilder for andre mennesker og gi de yngre et eksempel på hvordan utvikle en relasjon til Gud og Jesus. Acta er klar på at ledere ikke klarer å leve perfekt: *Alle som er ledere i Acta-sammenheng må være lojale mot verdidokumentet, men det er lov til å være i prosess dersom man synes noen deler er vanskelige* (Acta, 2012, s. 150).

De oppfordrer lederne til å være ærlige med det som er vanskelig, og gjerne snakke med noen som er eldre, gjerne med en medvandrer. *Medvandring handler om å dele tro og liv og målet er å bli bedre kjent med Gud og bli bedre kjent med seg selv* (Acta, 2012, s. 157). Ledere oppfordres til å peke på at Gud må hjelpe til der de ikke strekker til. På den måten kan Gud *bruke sprekke i glansbildet vårt til å la sitt lys skinne* (Acta, 2012, s. 150), og lederne blir mer troverdige vitner om Gud.

4.3.3 Handlingsplan

I perioden fra jeg begynte å jobbe med masteroppgaven til den er blitt fullført, har Acta forandret handlingsplanen flere ganger. De justerer sin handlingsplan hvert tredje år. Planene er komprimert ned til en side, noe som gjør det veldig oversiktlig. Det er mange likheter i planene, men også noen forskjeller. I min studie har jeg benyttet handlingsplanen 2012-2014. Jeg presenterer her noe av det jeg ser som kommer frem av diakonale holdninger i Acta ved å lese handlingsplanen.

Acta ønsker å skape fellesskap som er inkluderende og trygge. Dette gir en åpenhet for alle å komme, uansett bakgrunn. Man skal kunne komme og være seg selv. Det å være gode forbilder for barn og unge er noe som går igjen hos Acta. Flere målsetninger går på å styrke, utruste og utfordre hverandre. De ønsker å ha et fokus utover seg selv og utover våre landegrenser. *Gjennom fellesskapene vil de lære barn og unge hvordan de kan praktisere troen i hverdagen* (Acta, 2012).

I forhold til leir sier Acta de vil bli *best på leir*. Dette er et ambisiøst mål, men de sier ikke noe om hvordan de vil være best på leir. Men de vil at leir og lokallag skal ha en vekselvirkning hvor de utfyller hverandre. Et annet ambisiøst, men viktig mål er at alle ledere skal ha en medvandrer, noen å være i prosess sammen med.

4.3.4 Leir fra L til R

Dette er en praktisk leirhåndbok med mange tips om hva en bør tenke på når det gjelder leir fra begynnelse til slutt. Gjennomgangstonen i boka er at barn og ungdom skal på leir føle seg trygge, bli sett og bli utfordret å leve i relasjon til Jesus. Boka ble første gang utgitt av Acta i 2002 med Jens Pedersen som redaktør, men er blitt revidert i 2012 med Ole Martin Rustaden som redaktør.

Innholdsmessig er boka delt inn i fire deler. Først er det 27 sider gjennomgang av leir fra A til Å, hvor et vanlig leirprogram blir gjennomgått og hva en bør være observant på og hva en bør unngå. Deretter følger bokas mest omfangsrrike del på 97 sider, en ressurs til ulike former for aktiviteter i et vidt spekter: Utendørsaktivitet, innendørs aktivitet, tips til temaleir, andaktsressurser, leker, liturgiske ledd på møtene, sanger og underholdning. De to siste delene handler om det å være leder. Den første delen på 35 sider er ment som en innføring for nye ledere, mens de 43 neste sidene er mer en

fordypning til leirsjefer og de som har vært ledere lenge. Noe går på praktisk informasjon, men mye av innholdet går også på holdninger, motivasjon og viktig ting å huske på når en har med mennesker å gjøre og er leder.

Boka gir mange praktiske eksempler. Jeg vil komme nærmere inn på det i analysen når jeg berører de ulike temaene.

4.3.5 Acta ledertreningsprogram

Acta har flere ledertreningsopplegg, noen er regionallag og noen sentrallagd. De to som er sentrallagd er *to-to* og *loved i praksis*. Det nyeste ledertreningsprogrammet fra 2009 er *Loved i praksis*. Det er tiltenkt ungdom i alderen 15-18 år og har en bok med samme navn som de selv betegner som en kokebok:

Loved i praksis er ment å være en ressurs for å formidle det vi mener er det aller viktigste i kristen tro, uavhengig av hvem vi er og hvor vi er. Nemlig at vi mennesker er esket av Gud. Guds kjærlighet er ikke første og fremst en teoretisk sannhet, men en invitasjon til en relasjon. (...) At vi er elsket av Gud får betydning for livet lever, både for relasjonene til mennesker omkring oss og for hvordan vi behandler skaperverket. (...) Kjærlighet er konkret praksis – handling. (Acta, 2009, s. 9)

I Acta er det stort fokus på at ord henger sammen med liv og handling. Acta har ikke som nevnt tidligere noe spesifikk uttalelser i forhold til diakoni (jf 4.3.1), men i alt skriftlig materialet finner en igjen elementer som er viktige innenfor diakonien. Det tyder på at det er en stor helhetstenkning i hva som gjøres i Acta.

Den historiske konteksten er grunnlaget for leir i dag. Trendene som finnes i dagens ungdomskulturer legger grunnlaget for å forstå funnene i min undersøkelse, jeg kommer mer inn på dette i drøftelsen (jf. kapittel 6). Presentasjon av Acta i dette kapitlet dras aktivt inn i forhold til både analysen og drøftingen og noen ganger få en mer utfyllende beskrivelse i tilknytning til de gjeldene temaene.

5. Analyse av datamateriale

Først i dette kapittelet beskriver jeg informantene og deres kontekst. Deretter analyserer jeg deres erfaringer og forståelse av leir. Flere av funnene blir veid opp i mot eller komplimentert med innholdet fra Actas leirhåndbok ”Leir fra L til R”. Den blir videre omtalt som leirhåndboka. Henvisning til at ”Acta mener” er knyttet opp i mot leirhåndboka eller øvrig av Actas egenproduserte materialet som er presentert i punkt 4.3.

5.1 Informantene

Alle informanter hadde vært mye på leir som barn. De eldste var naturligvis de med størst leirerfaring. En informant var relativt ung og hadde minst erfaring, men likevel mye i forhold til sin alder. Det var variasjon i når den enkelte startet sin leirkarriere. To startet alt i førskolealder, da de deltok sammen med foreldrene som var ledere på leir. Flertallet var første gang på leir i løpet av barneskolen. En var første gang på leir først på slutten av ungdomsskolen, men *har vært på så mange leirer som mulig etter det.*

Acta var det naturlige valget for alle informantene i valg av leir. Enten på grunn av arbeidsforhold eller på grunn av lederfellesskapet. Noen holdt seg til Acta fordi de visste leir fungerte bra med Acta og var enige i det Acta sto for. Flertallet av informantene hadde hatt en relasjon til Acta i oppveksten. De yngste refererte til lederfellesskapet i Acta var et ledermiljø som ga trygghet som ledere. Flere informanter hadde kontakt med andre organisasjoner og ingen så det som hinder å delta på leirer i andre sammenhenger enn Acta.

Det var svært ulikt i hvordan informantene hadde blitt fulgt opp som nye ledere. De over 30 hadde fått minst kollektiv oppfølging, men heller vært gjenstand for tilfeldig veiledning. Alle disse tre snakket om at det var folkeskikk de prøvde å holde seg til og lære bort. De yngste hadde i varierende grad deltatt i organisert ledertreningsopplegg. Det kunne tyde på at mengden oppfølging og utrustning påvirket hvordan informanten forholdt seg til fenomenet leir. Alle informantene hadde reflektert over sin rolle som leder og hensikten med leir, men det kunne tyde på at mengden kursing og oppfølging ga dem økt bevissthet i holdninger og hensikt. For eksempel de med minst kursing og oppfølging, var de som brukte ordet trygg færrest ganger. (Jf. kapittel 5.6.3 om

trygghet.) Det kunne være en tilfeldighet, men felles undervisning og bevisstgjøring gjør at en får felles språk og referanseramme.

Alle var oppvokst i kristne hjem, men noen hadde foreldre som var mer aktive innenfor det kristne arbeidet enn andre. Fire informanter sa familien var et viktig element for utviklingen av sin kristne tro. Seks informanter pekte på ulike kristne barne- og ungdomsfellesskapene som viktigste faktor i utviklingen av sin tro, hvorav fire nevnte leir som relevant faktor. Acta hadde stort fokus på fellesskapsbygging. For eksempel var *Grensesprengende fellesskap* starten på visjonen til Acta. Acta hadde også satset mye på medvandring (jf. kapittel 4.3.3). At hele seks av syv av informantene pekte på at kristent miljø hadde relevans for utvikling av sin tro, viser at satsingen på fellesskapsbygging og medvandring i Acta er et strategisk valg. Per i dag var det kun to av informantene som hadde organisert medvandrer, men alle kunne tenke seg det. En informant sa medvandringen ga motivasjon til å forbli leder.

To av mennene sa de som barn var en leder i venneflokket. De øvrige beskrev seg selv som sjenert, rolig, ikke blant de mest frimodige og ikke av den kuleste, men heller ikke blant de kjipeste. Flere fremhevet hendelser som ga dem bekreftelse på det de gjorde og den de var. Det tydet på at leir hadde vært en god arena for personlig vekst.

Det var store variasjoner i hvem informantgruppen var. Dette var fordel i forhold til å få frem en bredde i funnene. Bevisstheten i forhold til sine holdninger og handlinger var varierende. Dette ga seg størst utslag på spørsmålene rundt diakoni.

5.2 Leir og dens innhold

Informantene fikk definere hva leir var (jf. kapittel 1.2). Leir var fellesskapsbyggende aktivitet som skjer over flere dager, gjerne en helg eller lengre. Leir kan være uten overnatting, men da var det gjentagende samtlende aktiviteter som skjedde over flere dager. Leir var gjerne noe som skjedde utenfor de vante omgivelsene. Leir ble brukt som et verktøy hvor det ble skapt *gode møteplasser mellom Jesus og unge mennesker*.

Innholdet på leir varierte ut fra sesong, alder, tema og type leir, men hadde en fast ramme. Programmet kan oppsummeres i fellessamlinger, måltider og aktiviteter. En informant oppsummerte programmet slik:

Altså, det er noen av aktivitetene som gjerne er faste. (...) så pleier vi å ha noen bolker litt tidlig på lørdagen som kan variere. (...) Men starten av dagen og slutten av dagen pleier å være ganske likt, uavhengig av type leir det er.

Ikke alle lederne var opptatt av å følge oppsatt plan, men var mer åpen for variasjoner. To ledere hadde observert at *deltagerne og de yngste lederne er de mest konservative og skal ha det som det har vært.*

Ordet ”aktivitet” ble mye brukt, men i ulik betydning. Noen ganger ble ordet aktivitet brukt om alt som skjer, mens andre ganger om spesifikke ting som foregikk mellom undervisningsdelene. Det fortonte seg både som organisert aktivitet, aktivitet knyttet opp mot undervisningen og aktivitet som fri lek eller fritid. En observasjon som var gjort i forhold til aktivitet var:

Fritid er et viktig element for mange på leir. Jo eldre de blir, så er det lettere å ha mer fritid. Med de minste er det greit å ha et tett program, fordi de lettere bli usikre hvis det er mye fritid.

En gjennomgående aktivitet kunne sette rammen og gi temanavn for leiren. Aktiviteten samlet barn og unge med samme interesse. ”Fotballeir”, ”paint-ball-leir” eller ”musikkleir” er eksempler på denne type temaleir. En observasjon gjort i forhold til dette var:

[Aktivitetene] blir på en måte et delmål da, som... kanskje det noen ganger er mer fokus på enn hovedmålet, men likevel så gjør det jo... at flere kommer på leir.

I Leirhåndboka erkjennes det at dette lett ble et faktum. Det var gjort forsøkt på å bevisstgjøre leirlederne at leir skulle være mer enn bare en aktivitet og antall mennesker som kommer på leir. Acta vil at leir skal være mer en bare en aktivitetsbeskjeftigelse hvor man har det gøy og er opptatt av antall som deltar (Acta, 2012, s. 12).

Andre poster i programmet som gikk under betegnelsen aktiviteter var ”bli-kjent-samling”, kiosk, underholdningskveld, avslutningssamling og de ulike kveldssamlingene eller fokussamling som de også ble kalt. Fokussamlingen kunne være alt fra lesing og lek til korssamling, bønnevandring og temavandring som tar en inn i for eksempel jule- eller påskebudskapet. Kveldssamlingene var gjerne rolige for å roe deltagerne ned før kvelden.

Leirhåndboka ga et godt inntrykk i hva leir var og hva den består av. Få hadde lest boka fra perm til perm, men brukte den mer som et oppslagsverk dersom det var noe de lurte på eller trengte en ide til en aktivitet. De med mest erfaring var de som brukte boka minst. De brukte den mer til å gi nye/unge ledere en innføring i hva leir var. En informant så at *”mye av det er sånn som man kan godt, som man merker bare ligger i miljøet når man kommer. Så man blir jo kjent med det før man vet om boka”*.

Oppsummert kan en si at innholdet på leir består av ulike typer samling med undervisning og opplevelser tilknyttet tro, aktiviteter og matfellesskap. Alt i alt skaper dette fellesskap hvor deltagerne ble sett, hadde det gøy og møtte nye venner.

5.3 Motivasjon som leder

Alle informantene var i sin utøvelse som leirleder preget av sin egen deltagelse på leir og oppvekst, mer enn jeg hadde antatt. Mye av det de dro frem som beste eller verste erfaringer som leirdeltager, kjempet de som leirleder for å videreføre til neste generasjon. For eksempel kunne en informant si at den eneste gangen vedkommende var blitt sint på leir, var den gangen interne HMS-reglene ble så strenge at de måtte kutte ut den aktiviteten som leirstedet var kjent for og som hadde betydd mest for vedkommende som deltager. En annen leder fortalte om hvordan negative erfaringer med ungdomslederes holdninger hadde vært med å prege hans fokus i opptreningen av nye leirledere. Det var påfallende å se hvor sentralt egen deltagelse stod i forhold til utøvelse som leder. Flere var klar over denne effekten. Egne positive erfaringer var rett og slett motivasjonen for å være leirleder, de ville gi videre den samme leiropplevelsen som de selv hadde erfart.

Å bli sett var et gjennomgående tema og viktig både som leder og deltager. Informantene som erfarte lederne som *kule gode helter* når de var leirdeltager, hadde

stort fokus på at lederne var forbiler. De fleste av informantene var bevisst rollen de selv hadde som forbilder for deltagerne. Å bli sett og få tilbakemelding på den du var som leder var også viktig. På spørsmålet om gode lederopplevelser fortalte flere om episoder som gikk på utvikling hos deltagerne, men flere fortalte også om episoder hvor de selv fikk bekreftelse på den de var og det de gjorde. Å lære mer om Gud, seg selv, ta trosskritt og utveksle erfaringer var det informantene opplevde som mest positivt med leir. Det gjaldt både seg selv og deltagerne.

Leir skulle være gøy, også som leder. Lederen trivdes med det de gjorde. En leder sa rett og slett at han ikke hadde orket å bruke tida si på leir om han selv ikke hadde syntes det var *et ålreit sted å være*. Flere sa de koste seg som leirleder og at deres lederfellesskap var viktig for dem, det var venner. Med tanke på at venner var for ungdom en bestemmende faktor i valg av aktivitet på fritiden (Holmqvist, 2007), gikk jeg tilbake for å se hvem som sa dette og det var de under 30 år som nevnte lederfellesskapet som en viktig motivasjon.

Når de uttaler hva som er viktigste motivasjonen for å arrangere leir er det to ting som utmerker seg:

- hjelpe unge til kristen livstolkning slik at de blir kjent med Jesus og Bibelen og ser at Han er relevant i dag.
- Skape trygge omgivelser hvor alle har det bra og får gode opplevelser - et sted hvor ingen blir mobbet og alle kan være seg selv.

Dette kan igjen oppsummeres kort: Motivasjon er å gi evangeliet i ord og handlingen.

5.4 Tre ulike forståelser av leir

Selv om Acta har en målsetning om at de skal bli best på leir, så utdypes det ikke hvordan de skal bli best. Det kunne kanskje tyde på at det ikke er en helhetsforståelse innenfor Acta hvordan leir skal brukes. Jeg vil derfor våge meg på å si at det var en tredeling i forhold til tilnærmelsen av leir blant informantgruppen.

1. Stor helhetstenkning for å få barn og ungdom til å blomstre og ta nye trosskritt og tørre være seg selv, hvor leir nærmest tilsvarte disippelgjøring av unge mennesker.

2. Mer fokus på gøyale happening, men likevel et samspill mellom lokallag og leir. Hvor en kunne få venner, få erfare gode rollemodeller og få egenutvikling i form av personlighet og tro.
3. Mer fragmentert tenkning. Leir er noe som skjer utenfor det vanlige, men det er mindre som binder leirene sammen. Det kunne tyde på at enhver leir er ny hendelse, med nye leirledere og nye deltagere og at måler er å gi deltagere en god erfaring der og da som de kan knytte opp mot tro og Jesus uten at det er noen gjennomgående sammenheng mellom leirene.

Denne inndelingen i synet på leir kunne tyde på falt sammen med hvilket leirsted informantene var leirleder på. Den forskjellige tilnærmingen kan ha sammenheng med at leirstedene lå i forskjellig demografiske områder og tilhørende kultur preget stedene. Variasjonene var fra bygd til større by. Det er helt naturlig at det danner seg egne leirstedskulturer som preger miljøene. Variasjonene i synet på leir kan også gjenspeile variasjon i hvilke informanter jeg hadde. Informantmengden er for liten til å kunne gjøre generaliseringer. Det som heller bør diskuteres er hva Acta egentlig kommuniserer når de sier de skal bli best *på leir*. Handler det om leir i seg selv som en enkelthendelse eller handler det om at de vil bli best på leir og hvordan det kan lages en helhetlig strategi i bruken av leir? Dette fant jeg ikke svar på.

5.5 Forståelsen av diakoni

Få av leirlederne var klar over hvilken diakonal tjeneste de utførte. Flertallet hadde utfordringer med å definere hva diakoni var. Mange av dem var inne på en liten del av diakoniens område, til sammen ga det et bredt bilde av diakoni. Etter presentasjon av Dnk sin definisjon av diakoni oppsummerte en informant: ”*alt ved leir er jo egentlig diakoni med den definisjonen*”. Videre ga han et eksempel fra sofakroken på leirstedet hvor vedkommende sitter og prater med deltagerne alminnelig om hverdagens utfordringer. Han viet deltagerne tid og så dem. Han engasjerte seg i dem ved å være tilstede sammen med dem.

Det kunne tyde på at alder spilte en rolle i forhold til hvor trygg informantene var på begrepet diakoni. De eldste viste størst sikkerhet i utdypingen av begrepet og fikk

derfor ikke presentert definisjonen til Dnk. Flere som hørte Dnk's definisjons på diakoni reflekterte over at definisjonen de selv ga var heller relativt tynn. Yngste informant avstod helt fra å svare på spørsmålet. Ut fra dette vil jeg si det tydet det på at alder spilte en rolle.

Til tross for lite kunnskap om diakoni, var diakonien innebygd hos alle leirlederne som en naturlig del av deres praksis. Når de fikk spørsmålene indirekte hva målsetningen med leir var, hva de gjorde ved ulike hendelser og hva som var egenmotivasjon dro alle frem hendelser som handlet om å se mennesker, være der for andre, inkludere alle i et fellesskap og at alle kjente de var trygge. Det var bemerkelsesverdig hvor opptatt alle var av tryggheten på leir, hvordan den står i fokus. Barn og unge skulle føle seg trygg, bli sett og kjenne på at her kunne de senke skuldrene.

Nestekjærighet og inkluderende fellesskap var sentrale tema rundt leirarbeidet. Jeg kommer nærmere tilbake til det i drøftelsen (Jf. kapitel 6.1). Videre i dette kapitlet presenterer jeg hva informantene forbant med diakoni.

5.5.1 Nestekjærighet

En som kjente begrepet godt satte nestekjærighet i forsetet og forklarte diakoni på følgende måte:

Jeg mener at diakoni er å gjøre godt, fordi at Jesus ønsker, eller fordi Gud vil alle mennesker godt. Og, og... det trenger ikke alltid å være med ord. Altså, det å være god, det er å hjelpe mennesker med det de har behov for, men også i naturlig, naturlig omgang med Ordet da. Det finnes forkynnelse i nærheten, eller... og at det også er... Men det er ikke... det er ingen... det er ingen forutsetning for diakoni at det blir en andakt eller at det, at den som sier noe om diakoni sier noe om Jesus. Det tror jeg ikke. Men at det er i nærheten og at det er en sammenheng og at de som mottar det oppfater at det er fra kristne som vil dem vel, fordi at Gud vil alle mennesker vel.

Informanten hadde en bevisst holdning til at diakoni kommer til uttrykk på leir gjennom at lederne ser deltagerne og viser dem omsorg. Han brukte leir som et redskap til å møte barn og unge og hjelpe dem til å vokse seg trygge som mennesker og ta nye trosskritt. Han beskriver som følger bl.a. hvordan diakoni kommer til uttrykk på leir:

- **Informant:** Hvis mennesker blir tatt litt vare på og føler seg vel og får hjelp til hverdagen sin. Og det gjør at de får trygghetsfølelse... og de får hjelp til å utvikle seg. Ja. Og de blir sett. Det hender jo at vi avslører ting og kan hjelpe dem med det og. Eller, ja.
- **Meg:** Avsløre?
- **Informant:** Altså, ja, jeg har vært hos barnevernet etter leir. For at vi ser at ikke alle har det bra... Vi kan også hjelpe til...(...) de får selvfølgelig mat og brød og sånn, jeg vil ikke si det er så mye med diakoni å gjøre på leir da. Men at de får omsorg og blir sett.

Flere informanter rapporterte om at de hadde vært i kontakt med barnevernet eller hadde veiledet unge som de opplevde ikke hadde det bra hjemme. En informant fortalte om hvordan de hadde hatt et samarbeid med barnevernet som sendte barn på leir som et tiltak. Med mange barn på leir sendt av barnevernet, trengtes det flere ledere på leir. De trengte å være flere voksne som så barna.

5.5.2 Sjelesorg

To informanter var innom at sjelesorg var et viktig tema i diakonien. Den ene var relativt trygg i sitt svar og sa:

Diakoni er... det er jo å være god mot andre, å gi en håndsrekning og være til støtte for det praktiske ting og kanskje enda mer å være en lytter for eksempel. Å være et menneske som, kanskje den som trenger, trenger noen å stole på... i tillegg til praktisk håndsrekning.

Den andre informanten satte mer likhetstegn mellom diakoni og sjelesorg.

Diakoni er nok ikke et ord jeg bruker mye. Det skal jeg ærlig innrømme. Men hva er diakoni? Det er på en måte det som går litt sånn i dybden av mennesker, eller litt sånn... eh... eh... det som jobber med der mennesker er i forhold til Gud og at det er det jeg tenker om diakoni i hvert fall, jeg tenker liksom samtale, eh... kunne snakke om litt sånn dype spørsmål, eh... jobbe med ting som en syns er litt vanskelig, litt sånn i tros...

I tilknytning til fokussamlingene på leir var det flere informanter som sa det var deltagere som hadde behov for noen å prate med.

5.5.3 Bistand med kristen regi

Selv om de alle ikke var like sikker på hva diakoni innholdt så prøvde nesten alle seg på å formulere hva de selv tenkte om det. Alle var inne på noe. Tre informanter var inne på at sykepleier og bistandsarbeid hadde noe med diakonien å gjøre. Den ene sa:

Jeg har på en måte normalt tenkt på det som, altså, eh, litt sånn sykepleier, legearbeid med kristen verdier. Men så vet jeg jo at det kan sikkert være mye mer enn det også. Eh... jeg har ikke tenkt på leirarbeid som diakoni før, egentlig, må jeg innrømme, men det faller nok sikkert innenfor definisjonen hvis man tenker seg litt om litt, ja.

Flere var inne på at diakonien hadde en forankring med Gud å gjøre, selv om det ikke var direkte forkynnelse. En informant reflekterte over at det ikke kan kalles diakoni når det blir løsrevet fra troen, da var det kun bistand eller helsehjelp. Han sa:

Det er... på en måte... medmenneskelige... eller mellommenneskelige... forhold, relation, på en måte, men med et Gudsperspektiv også. Du er ikke diakon hvis du jobber på sykehjem på en måte og snakker med mennesker nødvendigvis, men kan selvfølgelig være... men, eh, kanskje det å være medfokus, et dypere fokus, være å snakke med folk og sammen med mennesker på en måte, tenker jeg.

Det var ulik grad av usikkerhet som ble uttrykt rundt begrepet. Som sagt, en avstod rett og slett fra å svare pga usikkerhet. En annen som viste stor usikkerhet prøvde seg etter hvert på et svar:

Diakoni? Nei, kan det rett og slett være en form for administrator i miljøet? Eh, det er min oppfatning. Jeg har aldri satt meg inn i det begrepet. Diakoni og diakonhjemmet, er ikke det en skole mon tro? Der blir dem sykepleiere? (...) Eh, ja, Vi har jo diakonen. Ho er jo med både i kirkelige sammenhenger og, og opplæring, altså...

Oppsummert kan en si at selv om de viste usikkerhet om begrepet diakoni, så belyste de til sammen flere sider av hva diakoni kan være. De var inne på nestekjærlighet, kamp for rettferdighet/bistand, inkluderende fellesskap, sjelesorg, praktisk tilrettelegging og undervisning. I tillegg sa de at alt ikke er diakoni selv om det er innenfor disse begrepene.

5.6 Diakonien uttrykk på leir

Gjennom intervjuene kom diakonien uttrykk til syne på to måter. Det ene var direkte på spørsmål om hvordan diakoni og det andre var indirekte gjennom informantenes holdninger og motivasjon for å drive leir. For det meste beskrev de ikke diakonien med ord, det var noe som var innebygd i deres praksis. Lederne var der for deltageren

for å vise at den enkelte var elsket og skulle føle seg trygg på leir. Når informanten sier om leirhåndboka ”*Eh... ja, mye av det er sånn som man.. kan godt,.. som man merker bare ligger i miljøet når man kommer. Så man blir jo kjent med det før man vet om boka*”, så bekrefter hun at denne diakonale holdningen ligger både i Acta og i miljøet på leir. Man blir kjent med det lenge før man vet at det på fagspråket kalles diakoni.

5.6.1 Å være et forbilde

I leirhåndboka var det fire ting som dras fram som viktige gode lederholdninger. De hadde laget seg en huskeregel som heter: FORT - *Du er et Forbilde, vis derfor både Omsorg og Respekt for dem du et forbilde for og vær alles Tjener* (Acta, 2012, s. 146).

Alle informantene kom på ulikt vis innom dette med at lederne er forbilder på leir. Ordet forbilde blir ikke nødvendigvis brukt i alle sammenhenger, men det er snakk om å vise gode verdier, vise omsorg. Det kunne tyde på at det å være forbilde er noe som ligger uskrevet i det å være leder.

Når det gjeldt å skjule holdninger fordi du er leder sa en informant:

Jeg er kanskje opptatt av at jeg ikke tar med meg merkeklærne dit. Eh. Men det er ikke sånn at jeg har så innmari mange. Det er vel mer et sånn bevist valg. Når jeg har andre klær så kan jeg heller ta med meg de.

Hun bruker ikke ordet å være et forbilde, men det ligger tydelig i det hun sier, at tanken er at deltagerne kunne kopiere det hun gjorde som leder. Dermed valgte hun bort merkeklærne når hun hadde alternative valg.

Uten å utdype det ytterlige sa en av informantene at dette med å være forbilde var noe av hvordan diakonien kommer til uttrykk på leir. Det kan gjenspeile noe av den historiske konteksten med leir hvor oppdragelse og rollemodellen et hjem hadde var viktig (jf. kapittel 4.1). I leirhåndboka pekes det på at lederne må være seg bevist hvordan de ter seg og hvilke forhold til de har til seg selv, andre og Gud (Acta, 2012). Uansett om de vil det eller ikke, så vil ledernes holdninger være synlige for deltagerne og sette spor som preger de videre i livet. Det å være en leder er en diakonal tjeneste ved å bistå andre til egenutvikling og dyrke frem nye diakonspirer.

5.6.2 Rammen ved leir gjør den diakonal

Flere informanter var inne på at helheten med leir viser hvordan diakonien kommer til uttrykk på leir. En informant sa:

*Noe av det jeg synes er bra med leir, så er det jo at det viser på en måte **kristendom i praksis**, og ikke bare i teori. (...) Jeg tenker at det er nesten en ting hva lederne på en måte sier og hva de forteller, men **like mye forteller det noe om Jesus med at de på en måte bryr seg** og, ja... det her med å se, det med å bryr seg, det med å vise, ha gode verdier og vise litt sånn at man bryr seg om verden...ja, **Jeg tror det gjør vel så mye om ikke mer, enn alle ordene nødvendigvis**, på en leir, eh... at man, eh.. ja, det her med nestekjærlighet, at man viser at man bryr seg - **ikke fordi at man får noe ut av det sjøl, men fordi at man mener at den personen er viktig**. (...) Mye gjennom lederne også hvordan å lære barna det også, at man kan liksom snakke om, kunne ta ting dukker opp, hvordan de er mot hverandre og kunne snakke om var det ålreit og liksom, eller ja, hvordan skal vi oppføre oss mot hverandre. Hva er ålreit og hva er ikke ålreit. Hvordan føler du deg når noen gjør sånn. Ja.*

En annen sa leir ga en ramme som gjorde at deltagerne torde prøve ut troen sin, fordi det var trygt og de ikke risikerte å bli fryst ut på noen som helst måte. En tredje var inne på at helheten med leir gjorde at han så deltagere la vekk dårlige vaner når de kom på leir. Rammen i seg selv gjorde leir til et diakonalt tiltak. Det er da en kan spør seg hva er det som er så spesielt med denne leirrammen?

En av de mest erfarne lederne hadde også stilt seg dette spørsmålet:

Klarer jeg å overføre de gode minnene, den måten å være sammen på, at ungdom føler seg vel og tørr å ta trosskritt og sånn, klarer jeg å overføre det til, til lokallag, eller lokalt da?

Han hadde klart å ta denne gode rammen til et lokallag. Erfaringen var at når et lokalt arbeid begynte å fungere optimalt, så sank deltagelsen på leir fra det området. Det virket som at ungdommen ikke lengre hadde behov for leirtilbudet på samme måte.

Men så må jeg også si at i min erfaring og i forhold til det jeg ser rundt meg, er at hvis du får til et veldig bra fungerende lokalarbeid, så er det ofte ikke de kom på leir. Noen miljøer, drar aldri på leir, de drar i hvert fall ikke sammen med andre på leir. Da drar de sammen sitt miljø.

Denne forbindelsen er et område som kunne med interesse vært studert nærmere. Flere nevnte at Acta hadde et forbedringspotensial i forbindelsen mellom leir og lokallag. Det gjaldt både utveksling av ledere og lederspirer, men også for å gi et mer helhetlig

tilbud til deltagere. Noen informanter mente det var store potensialer å hente ved å samarbeide mer med lokale menigheter og andre ungdomsklubber som ikke er tilknyttet Normisjon.

5.6.3 Trygghet

Det var bemerkelsesverdig hvor mange ganger ordet trygt ble brukt av informantene. De aller fleste brukte ordet mange ganger i ulike betydninger. Til sammen i løpet av intervjuene brukte informantene ord med ordstammen ”tryg” 100 ganger. Jeg brukte selv ordet i to spørsmål og når jeg tok vekk svarene i disse to spørsmålene, sto jeg fremdeles igjen med at de hadde brukt ordstammen 62 ganger fordelt på 36 svar. Fire informanter var mer ivrig å bruke ordet, men de andre leirlederne beskrev det samme tema med andre ord. Fem informanter brukte ordet allerede når de utdypet målsetningen med leir.

En vesentlig del av de gangene ordet var brukt, viste til ulike konkrete uttrykk for hvordan diakonien kommer frem på leir kommer. Ord som ”god” og ”sikker” var også mye brukt, men disse var mer brukt i sammenhenger som ”jeg er ikke sikker på det” eller ”det kan godt hende”.

Ord med ordstammen ”tryg” ble noen ganger brukt til å beskrive fysisk sikkerhet. De fleste gangene hadde ordet en mer abstrakt betydning som: å være akseptert for den man er, bli sett og få nødvendig oppfølging. Ordet ble benyttet for å beskrive et miljø som fremmet utvikling, ga fellesskap, inkluderte alle og hvor deltagerne torde å ta med nye. En informant beskrev det: *”De får en arena å venne seg til og gjøre en del ting som er tøft å gjøre i et lokalmiljø.”* I motsetningen til et trygt miljø, ble mobbing trukket frem.

Forutsigbarhet var en annen form for trygghet. Det var kun mennene som brukte denne vinklingen på trygghet. At de kjente hverandre/leirstedet/organisasjonen og visste hva de stod for ga trygghet. At ting var gjenkjennbart gjorde at det ble forutsigbart. Motsetningen til forutsigbarhet kunne være opplevelser som er ment for å skremme noen for moroskyld. Flere snakket om at det ikke fantes hos dem, men likevel snakket en informant om at opplevelser som kunne skremme deltagerne var en

viktig fast post i programmet. Et eksempel var vekking med grytelokk, vann eller på en mest mulig spektakulær måte.

Mestringsfølelse var også en nyanse av hvordan ordet ble brukt. Noen informanter knyttet det opp mot det å være leder og ha en opplevelse av at man vet hva man skal gjøre. Tryggheten innebar at ny ledere og ny oppgaver ble gjerne utført sammen med noen som var mer erfaren enn seg selv. Ordet ble også brukt i forhold til at noen andre som var mer erfaren tok imot og taklet ulike reaksjoner som måtte komme for eksempel under fokussamlingene på kvelden.

De som ikke brukte ordet like mye var innom de samme temaene. Bl.a. sier en informant om oppfølgingen av ledere:

”Under leiren, så følger man den opp med den erfaringen som man sjøl har. Hvis man ser det trengs en veiledning, eller støtte, så vil den enkelte andre leder putte på det en tenker trengs (...) [det] rett og slett handler om guiding og veiledning og litt etikette.”

At han ikke brukte ord som trygg, kan komme av at han ikke hadde gått noen lederkurs eller fått lederoppfølging. Dermed hadde ikke han fått inn samme sjargongen som de øvrige brukte for beskrive leir.

Som en motsats til trygghet var det flere som var innpå dette med brutte relasjoner i hjemmene eller foreldre med store problemer. Dette var opplevelser som kunne skape redsel og spenning hos deltagerne. Det ble sagt at selv om disse deltagerne kom på leir, var de likevel ikke alltid i stand til å motta tryggheten og omsorgen leir kunne gi.

En kan oppsummere dette med trygghet i forhold til hva en informant sa: *hvis en leirdeltager er trygg, så er han også mindre stresset.*

5.7 Stress eller stressreduksjon

Faktorene som informantene nevnte som stressende, ble også nevnt som stressreducerende. Det ble nevnt at det kunne komme av at det er opplevet forskjellig fra person til person hva den enkelte opplever som stress. Det som ble angitt som stress for en person, kunne være stressreducerende hos en annen. Det avhenger av den

enkeltes komfortsone. For eksempel ble kveldssamlingene nevnt som et stressreducerende element ved at det er fokus på å ro ned før kvelden. På samme tid var det sagt at det var stressende for andre fordi de kunne berøre temaer som satte tanker og følelser i sving.

Aktiviteter, konkurranser og underholdingskveld er elementer dro informantene fram som gøyale ting som skjedde på leiren, men for andre kunne det være stress. Det kunne være stress med at deltagerne satte press på seg selv for å prestere best mulig. Men underholdningskvelden kunne være stress fordi da var det mange som skulle på scenen som ikke var vant med oppmerksomhet fra mange på en gang. Dessuten var noen stresset for hvilken reaksjon de ville få fra de andre på det de gjorde.

Veksel mellom fritid og aktivitet var noe som kunne skape stress, men også ro. For de yngst deltagerne var mye fritid stress. Mens det for eldre deltagere ble stress om det var for mye program. Også i forhold til natten var et element som kunne gi stress. Noen fikk for lite søvn på leir i forhold til aktivitetsnivået.

5.8 Verdiformidling

Når mine informanter fikk spørsmål direkte knyttet til organisasjonens verdidokument var det flere som utrykte usikkerhet og viste ubekvemhet. Flere kjente ikke til innholdet i organisasjonens verdier utover ordene *elsket og sendt*. Alle ansatte, men få frivillige hadde vært borti verdidokumentet. En av de som kjente til det sa at:

*”Man har nok mye å gå på forhold til å være tydelige med hva man tror på. Det blir gjort med jevne mellomrom, (...) **Men det er jo ukomfortabelt da.** Det er mye omdiskuterte temaer, som det er mye uenighet om.”*

En av de yngste informantene sa at fordi det var mange som ikke likte det, så skjulte hun sitt forhold til alkohol og fest. En annen av informantene brukte si til sine ledere: *”er det noe du ikke er enig i punktet, så ikke flagg det når du er på leir.”* Det signaliseres at den åpenheten som Acta oppfordrer (jf. kapittel 4.3.2) ikke helt samsvarer med informantenes svar. Når de er på leir er tema de bør unngå for å være gode rollemodeller. Et sentralt spørsmål som det ikke ble spurt om, var om de hadde snakket med noen om disse temaene. Den ene av informantene reflekterer over tema:

Samtidig som det er grenser for hvor mye man kan kreve av en 16 åring i forhold til hvor avklarte de er, så tror jeg det er lett at det glemmes. ... eh... folk kan ha litt forskjellige meninger på leir og privat også.

Til motsetning må det også sies at flere informanter sa de ikke hadde ting å skjule og at de var den samme personen privat og på leir.

Som nevnt i punkt 4.3.3, så hadde Acta et mål om at alle leirledere skal ha en medvandrer. I leirhåndboka var medvandring tatt opp i et eget underkapittel under temaet *leder*. Dette kapitlet kom rett etter kapitlet om lederholdninger og Actas verdidokument. Det kan hende at kapitlet om medvandring var strategisk plassert rett etter dette, fordi at en skulle forstå at det som var utfordrende og vanskelig i forhold til lederholdninger og verdidokument, kunne tas opp gjennom medvandring. Flere informanter var inne på at dette med medvandring var noe de jobbet med.

Etter å ha vært leirleder en stund, hadde en av de eldste informantene tatt sjansen til å gå inn i disse utfordrende spørsmålene. Det var en milepæl for ham. Nå er han blitt bekvem med å gå inn i denne type samtaler og har minst en samtale i året med alle lederne. På et spørsmål om hvordan han formidlet verdier ga han følgende svar:

Jeg gjør det ved å være bunn ærlig og at jeg er sånn sjøl. Jeg er jo ikke feilfri, men jeg er blant mennesker på denne måten jeg mener vi burde være. Og så sier jeg i fra. Jeg er villig til å si at ”nå skal vi prate sammen”. Jeg har alltid samtalene der alle andre ser at vi gjør det, men alle vet jo hva som skjer. Da kan mennesker få lære og holdninger kan få spre seg litt.

Informanten gjenga hvordan en av hans leirungdommer hadde erfart leir:

Når jeg ble med på leir hadde jeg følelsen av at jeg var verdt noe, jeg ble integrert i noe for første gang, og jeg fant endelig et sted hvor jeg kunne være meg selv uten å bli sett stygt på eller ledd av. Jeg må si at dette er uten tvil en av faktorene som gjorde så jeg fikk bedre selvtillit og greide å se at jeg ikke var så dårlig som jeg trodde jeg var. Så uten det å kunne reise på leir og omgås venner ville jeg nok enda ha hatt dårlig selvtillit og vært like sjenert som jeg var den gang.

Ved å jobbe med å få et miljø hvor alle får verdi fordi de er til, blir inkludert, får lov til å være seg selv uten å bli mobbet, får de unge en praktisk erfaring av hva kristen tro og Jesus er. Det er i trå med både lederkurset for ungdommer og verdiene i Acta.

Videre sa informanten i forhold til verdiene elsket og sendt at:

Jeg synes det er en fantastisk måte å snakke om kjærlighet på, istedenfor å fordømme. Vi har noe som heter loved-lederkurs og der kan du egentlig overbevise om synd, ved å snakke om kjærlighet, uten å snakke om synd. Vi snakker om hva kjærlighet er, så vil mennesker forstå at det klarer dem ikke. Og du trenger ikke å snakke om alt du ikke... eller at du gjør vonde ting da. Du kan snakke om at du ikke er god nok. Når vi har snakka om kjærlighet, så kan det overbevise at vi trenger, vi trenger noe mer. Jeg har lært mye med "elsket".

Det kan tyde på at leirlederoppfølgingen Acta driver med er m.a.o. en diakonal opplæring. Utfordringen ligger heller i å få kanalisert alle leirledere innom lederkursene uansett alder og få organisert slik at alle leirledere kan få en medvandrersom i etterkant kan reflektere sammen med dem over de temaene som er utfordrende.

5.9 Lokale fond

Acta hadde i perioden 2012-2014 en målsetning om at de vil ha fond som sørget for at alle barn kunne dra på leir. Dette målet kom Acta ikke i havn med og det er ikke videreført på den neste handlingsplanen. Jeg utfordret likevel informantene til å tenke på mulige løsninger av den målsetningen. En av informantene kunne da fortelle at de lenge hadde hatt et lokalt fond gjennom lokallagskassa som har gjort det mulig for alle å være med på leir:

Vi har et lokallag i Acta her sjøl. Det har vi drevet med veldig lenge. Rett og slett har..., uten at andre har vist om det, så har vi tatt med på både leir og tur en del personer som ikke har hatt muligheter til det sjøl. Vi har bare tatt av lokallagets egen kasse vi da, betalt det. Ja, det har fungert, så lenge det er penger i kassen.

På grunn av lokal tilhørighet kjente lederne i laget til hvem som hadde behov for økonomisk støtte og ikke. De kunne da kunne drive med et behovsprøvd fond, som likevel ikke vil oppleves som behovsprøvd. Flere informanter fortalte at de hadde hatt deltagere som gjerne vil være med, men som ikke hadde råd. Likevel hadde alle klart å finne en løsning på utfordringen. Alle som vil være med, hadde fått være med.

En informant fortalte at det fantes behovsprøvd fond andre steder som han har benyttet seg av:

For eksempel på Skjærgårds music & mission så er det et sånt fond. Så jeg har tatt med meg noen som... jeg vet ikke har penger. Uten at jeg liksom må levere ligning for det. Når jeg kjenner mennesker og kan gå god for det, så går de god

for det. Så sånt setter jeg pris på at vi kan gjøre... Men generelt sett, å administrere de som ikke har penger til å være med på leir, i stor skala, det tror jeg ikke er så veldig enkelt. Da tror jeg det er enklere å finne leirstøtteordninger

Det var flere av informantene enn denne ene som snakker om at et behovsprøvd fond ikke var det viktigste. Det var viktigere å få til leirstøtteordninger som gjorde at prisen ble lavere for alle. Det var en praksis på noen steder. For eksempel reduserte en region sine priser for at flere skulle få bli med. I en annen region var det laget avtale med to menigheter om at menigheten støttet 200 kr per barn som var med fra deres menighet. Det hadde resultert i at flere barn var med på leir i fra det området.

Selv om det var utfordringer i å skulle administrere fond som gir støtte på leir, fantes det flere lokale varianter som gjorde at barn kunne delta på leir uavhengig av familiens økonomi.

6. Drøfting

Det jeg naturlig vil kalle diakoni kalles i Acta heller kjærlighet i praksis, praktisk handling eller gjerning. Diakonbegrepet er lite kjent, men det vil ikke si at det er mindre diakoni der likevel. Mine funn tyder på at det er flere forskjellige typer tilnærminger til leir som et verktøy og jeg vil påstå at diakonien vil variere alt etter hvilke tilnærming man har. Før jeg ser mer på disse temaene vil jeg gå nærmere inn på diakonien på leir ved å se det opp i mot Dnk sin tolkning av diakoni.

6.1 Diakoni på leir sett opp mot plan for diakoni i Dnk

Dnk sier at diakoni er evangeliet i handling. Nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdigheten er de måtene som kirken ser at dette kommer til uttrykk. Det er i hovedsak to av disse områdene informantene viser gjør seg gjeldende på leir: nestekjærlighet og inkluderende fellesskap. Ut fra det jeg har lest, hørt og erfart selv vil jeg si det er potensialer til at alle disse fire områdene viser seg igjen på leir.

6.1.1 Inkluderende fellesskap

Det informantene snakker mest om er at deltagerne skal bli sett og føle seg inkludert, de skal få oppleve en trygghet som gjør at de tørr å være seg selv på leir og ikke må prestere noe for å bli akseptert. Mange tiltak på leir går på dette tema. Leirhåndboka skisserer at leir skal være et inkluderende fellesskap allerede når deltagerne kommer. De oppfordrer egen velkomstgruppe som har ansvar for at hver enkelt ønskes velkommen og blir sett. ”*Se de som du ikke så lett ser!*” (Acta, 2012, s. 17). Informanter gir uttrykk for noen synes det er skummelt å komme på leir, i sær første gang. De vet ikke helt hva de går til og hva som forventes. Usikkerheten blir stor og det er lett for å prøve å gjøre seg usynlig. Men fokus i Acta er at også de usynlige må bli sett og dette er tydelig at denne holdningen råder blant leirlederne.

Flere informanter nevner at første dagen har de fokus på noe som er relatert til det kristne menneskesynet med å være skapt i Guds bilde og at alle er har lik verdi. Dette for tidlig å sette standarden og rammen for leiren slik at alle bli inkludert og kan trives og ha det bra på leir. Det å ha rammer vet vi gir trygghet. Da vet deltagerne hva de har å forholde seg til. Ved å lage en ramme for leiren, krever det at det gis reaksjoner når rammen overskrides. Noen informanter meddeler at de vennlig irretsetter deltagerne

som har ufine kommentarer mot hverandre. Å være lederen som på en hyggelig måte irettesetter krever varhet, mot og kløkt. En informant sa at ved å vise til hva kjærlighet er, så kan man på en positiv måte få deltagerne til å skjønne hva som er upassende oppførsel. Acta har et stort fokus på kjærlighet eller ordet som stadig går igjen er *loved*. Det ligger innebygd i en naturlig holdning å være inkluderende.

Det faller ikke naturlig for alle deltagerne å være inkluderende og ikke mobbe. En informant sa at da er det en ekstra stor glede å se at disse deltagerne klarer å endre oppførsel og være inkluderende når de er på leir. Samfunnet og ungdomsmiljø kan være en tøff arena å være på. Det er stadig nyhetsartikler om en eller annen form for mobbing og hva det har ført til. Med rammen av inkluderende fellesskap blir et praksisområde hvor de i trygge omgivelser får prøvd ut en annen livsførsel. Den yngste leirlederen medga nettopp at det er lettere å leve ut Actas verdier *elsket og sendt* på leir enn i hverdagen ellers. Leir er et miljø som oppfordrer til kjærlig handling og da klarer selv de det ikke faller seg naturlig for å være inkluderende.

En av leirlederne beskrev fra egen leirdeltagelse sin erfaring med de yngste lederne som var mer opptatt å være den ”kule ledergjengen” enn å se deltagerne. De hadde en leir i leiren. Om lederskapet på leiren ikke er bevisst på å skulle være inkluderende, er det fort gjort at leir kan gi den motsatte erfaringen. En må konkludere med at fellesskapet på leir kan i seg selv være et diakonalt fellesskap, men at det er viktig å være seg bevisst at dette ikke kommer av seg selv. Det krever et bevisst og målrettet arbeid av lederne.

Alle leirlederne har hatt positive erfaringer med å være på leir som deltager og vil gi samme opplevelsen videre til de som kommer etter. Flertallet av dem beskriver seg selv ikke som den mest frempå blant jevnaldrede. Det er vanskelig å generalisere ut i fra en så liten gruppe av mennesker. Men det går an å stille spørsmål om de som trives på leir er en bestemt gruppe mennesker? I ledertreningen sa flere informanter at det var de flinkeste som valgte å forstette. En av informantene sa:

Hvis de er dyktige, så har de ofte lyst til å være med mer, men hvis de ikke føler at de bidrar til noe, så velger de seg selv ut, ganske automatisk. Det er de flinke som har lyst å være med ofte, merker jeg, hvis de har noe å bidra med og føler det sjøl.

Det er to forhold jeg har lyst å nevne i forhold til dette. På den ene siden er det flott at dyktig fortsetter, for det vil i fremtiden gi et modent lederskap som vil bruke konseptet leir som det verktøyet det er og ta det et steg videre. Det vil føre til at de bygger ledere som bygger ledere også i andre sammenhenger. På den andre siden står leir i fare å ikke være et inkluderende fellesskap om noen velger seg vekk fordi de ikke passer inn. Et relevant spørsmål er om de som velger seg vekk som ledere, også velger seg vekk som deltagere? Hva er det som gjør at de velger seg vekk? Acta er klar over utfordringen og nevner årsaker til at ledere forblir som leder og hvorfor de slutter (Acta, 2012, ss. 199-200). Begrunnelsene kan sammenføres i et punkt: Det handler om å bli sett. De som forblir leder er de som føler seg sett, hørt og anerkjent. De som slutter er de som ikke føler seg sett, hørt og anerkjent. Acta har startet en prosess for å sikre at alle blir sett, organisert medvandring (jf. kapittel 4.3.3). Å bli sett er viktig uansett alder. De eldste og mest erfarne lederne ønsket også å ha noen de kunne reflektere sammen med og komme med konstruktive innspill.

Hvis det er finnes mennesker som velger seg bort fordi de føler de ikke føler seg sett, da er ikke leirfellesskapet et inkluderende fellesskap lengre. Da er det ikke et fellesskap som har plass til alle. Hvis også mennesker velger seg vekk fordi de ikke ser de har noe å bidra med, så står leir i fare til å bli et fellesskap som er basert på nytteverdien – hva den enkelte yter. Riktignok gjelder dette ledere, men lederne setter rammen for hele leiren. Hvorfor deltager velger seg bort kan være andre grunner. Jeg har vist til at det var nær forbindelse mellom egen deltagelse og lederes praksis (jf. kapittel 5.1) og det er da grunn for å tro at dette gjelder deltagere også. Ut fra undersøkelsen til Holmqvist (2007) vet vi at unge mennesker prioriterer aktivitet ut i fra relasjoner til venner. Kommer deltagere på leir og ikke opplever seg sett eller får venner, er det lett for dem å velge et annet alternativ. Ut i fra den historiske konteksten ser vi det å knytte vennskap alltid har vært et viktig element inn mot leir. De yngre lederne bekrefter at vennfellesskapet lederne i mellom er en viktig motivasjonsfaktor til å fortsette som leder. Her viser det at å sørge for et inkluderende fellesskap kan være utfordrende. Det krever satsing på fellesskapsbygging.

Informantene viser både til egne erfaringer hvordan de selv har fått blomstre, og de viser til deltageres vekst som et resultat av leirfellesskapet. Det tyder på å være i

omgivelser som heier deg frem gir resultater i form av personlig vekst. Ved bevist og målrettet jobbing kan leirfellesskapet være et inkluderende fellesskap som gir vekst, men det er ikke noe som kommer av seg selv.

6.1.2 Nestekjærighet

En informant beskrev et øyeblikk på fra en fokussamling: Alle deltagerer får tenne lys, skrive bønner og prate med en voksen om det som opptar dem. En deltager er trist og viser sine følelser, en annen deltager legger en arm rundt og viser han bryr seg. På disse samlingene kommer det fra tid til annen frem tragiske hendelser i deltagerens liv og da er deltagerne der for hverandre, i tillegg til at lederne er der for deltagerne. Dette er å beskrives som nestekjærighet omsorg.

Nestekjærighet omfatter alle sider ved mennesket. Det er perioder i livet hvor man har evne og mulighet til å gi, angre ganger trenger man selv å få. (...) Omsorg og nestekjærighet bygger på gjensidighet, likeverd og respekt for den andres integritet. (Kirkerådet, 2007)

Når en bor og lever så tett på hverandre over en periode, er det naturlig at de kommer hverandre nær på en annen måte enn hva man gjør til daglig. Det er mye lek og morro som gjøres på en leir, men det er rom også for små og lengre samtaler. Noen ganger er ikke ordene som er de viktigste, men at menneskene merker at noen bryr seg. En informant konkluderte med at bare det å sitte i sofaen og omgås med deltagerne og vise interesse for dem måtte anses for å være diakoni. Fordi det er en ramme av kristne verdier vil jeg si det stemmer. Flere informanter forteller at i sånne samtaler har det kommet frem at deltagerer ikke har det like bra hjemme. Da har lederne fått være der og gi veiledning til den som står i det. Noe har også tatt saken videre og vært innom barnevernet og gitt en bekymringsmelding etter leir. Det handler ikke bare om å bry seg om tiden de er på leir, men lederne peker på episoder som viser til at de bryr seg om hele mennesket, også utover leiren.

Den historiske konteksten viser at nestekjærigheten startet Normisjon sitt trolig første leirsted, Sauvika leirsted. Flere var inne på at det i dag var mange barn som levde i ustabile hjem og at håpte tryggheten på leir ville gi dem en ballast videre. Det ble sagt at selv om disse deltagerne kom på leir, var de ikke alltid i stand til å motta tryggheten og omsorgen leir kunne gi. En synergieffekt mellom lokallag og leir vil kunne gi en jevnere kontakt mellom leder og deltager og motvirke denne effekten. I

forskningsoversikten viste jeg til at sosial kompetanse kan motvirke stress. Leir er etter min mening et verktøy som med visdom kan brukes inn i disse sammenhenger for å gi barn og unge sosial kompetanse som hjelper dem å takle stressende ustabile hjemmesituasjoner.

Bygger nestekjærligheten på leir på likeverd? Flere ledere snakket om deltagerne som var sendt på leir. Noen ble sendt på leir av barnevernet og andre av sine egne foreldre. Når barn var sendt på leir mot deres vilje, var ikke motivasjonen for å være på leir der. I disse tilfellene kan en dra i tvil hvor diakonalt tiltaket leir var. Det er noe som var gjort i god hensikt, men mot deres vilje. Noen av disse barna som ikke var like motivert til å være på leir prøvde å saboterte leiren. I teorien nevner jeg at diakoni bygger på dialog for å ikke gjøre noen til subjekt. Det jeg mener er at leir kan være et bra tiltak, men hvis deltagerne selv ikke er motivert for leir, men blir likevel sendt. Da gjøres de til et passivt objekt. Dialogen forsvinner og grunnlaget for diakoni er borte. Likevel med mange nok og dyktige ledere som klarer å relatere til de unge, kan de snu hele situasjonen og også få disse barna inkludert. Her går lederskap og nestekjærlighet sammen til et inkluderende fellesskap.

Holmqvist sine funn viser at ungdommer i dag har en lykkelig fremtreden. For noen er det ikke alltid sant, men det er viktig for dem er å vise at de er lykkelige utad. For noen blir «lykke» en maske de tar på seg i sosiale sammenhenger. Når de tilbringer tid sammen lengre enn bare noen timer, får lederne se sider ved deltagerne som de kanskje ikke ville sett i ungdomsarbeid som varer 1-2 timer en gang i uka. Selv om noen unge kanskje med rette sier at de er lykkelige, så vil de som er utrustet til å se muligens på leir oppdage når det ligger noe under. På leir observerer lederne ikke bare det som sies, men de kan observere det den enkelte gjør og tar seg til i mellom samlingspunktene. På bakgrunn av hva lederen ser der og da, kan vedkommende bedømme og handle for å møte deltageren.

Nestekjærligheten bygger på gjensidighet. Det jeg beskriver over kan ikke sies å være gjensidig, heller enveis. Når en er sammen over tid, er det ikke bare lederne som får observere deltagerne, men også motsatt. Deltagerne får observere hvordan de lederne forholder til andre, hvordan de bryr seg og om det er hold i det de selv underviser. Flere ledere nevner dette som positivt. Ved å være på leir formidler de også gjennom

det de gjør og ikke bare sier. Gjensidigheten med leir kan også forklares via de eksempler på gode opplevelser som lederne drar frem. Det er nettopp når de får ord eller respons hos deltagerne som viser tegn til tilfredshet, tillitt eller utvikling av tro. Selv om det er lederne som er der for deltagerne, så er det helt tydelig at deltagerne gir noe tilbake til lederne. En leder sa at nettopp det gjorde at han fortsatte stadig litt til som leirleder, selv om leir kunne være slitsomt.

6.1.3 Vern om skaperverket og kamp for rettferdighet

Dnk har ytterligere to punkter i hvordan de tolker diakonien kommer til uttrykk – vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. Etter hva jeg så hos informantene så finnes det lite praksis innen for disse to områdene, men flere informanter hadde observert at de hadde et utviklingspotensial. Normisjon har flere samarbeidsland som de støtter gjennom bønn, undervisning, menneskelige ressurser og/eller økonomi. I Acta er det noe som heter ”*Amigosleir*”. Alle mennesker er elsket av Gud og blir omtalt som venner. På disse leirene var det spesielt fokus på venner i samarbeidslandene til Normisjon. Hvordan de lever og hvilke utfordringer de har i hverdagen. Gjennom disse leirene og det engasjementet som lederne viser for arbeidet får barn og unge en begynnende spire at det å kjempe for rettferdigheten for barn i andre land. Hjelp dem uavhengig av deres tro og kultur. Selv om dette er godt omtalt i leirhåndboka til Acta, så var det særdeles få av informantene som var inne på temaet. En informant erkjente at han *synes ikke det er så veldig integrert i Normisjon* og at kanskje andre organisasjoner som NMS er bedre på denne biten. Å ha sett og erfart personlig hva som gjøres i samarbeidslandene er nok en viktig faktor. Informanten som er mest innom tema hadde besøkt et av samarbeidslandene. Det skaper lettere engasjement rundt temaet.

Nå var dette et lite tema blant informantene og egentlig lite å utdype, men Acta har et mål om at de i sitt arbeid skal løfte blikket utover seg selv. Leir er da en mulighet å bruke for å begynne og bygge gryende ambassadører til å kjempe for rettferdigheten i verden. For å kunne få dette til, utfordret den ene informanten Normisjons internasjonale avdeling til å hjelpe med å lage flere konsepter som kan benyttes til dette. Men jeg tror det handler mye om at den enkelte leder selv bør oppfordres til selv å besøke samarbeidslandene.

Vern om skaperverket er et begrep som kan inneholde mye. Med skaperverket tenker en først og fremst på naturen og den globaliseringen som skjer på grunn av menneskenes handlingsmønster. I sin etikk er Acta klar hva de mener og oppfordrer til måtehold for å unngå frotsing. Dette viste seg ikke mye igjen hos leirlederne. Riktignok er en av informantene inne på at hun er litt bevist på hvilke klær hun tar med seg på leir, rett og slett fordi hun er leder og ikke vil bidra til for eksempel noe merkekjøp hos deltagerne. For å skape et engasjement hos barn og unge må en begynne med de små handlingene i eget liv og i nærmiljøet. Mange leirsteder ligger landlig til og naturen rundt benyttes mye. Norge er så privilegert at vi har det som kalles ”Allemannsretten”. I *Leir fra L til R* har dette fått et eget avnitt i forhold til naturbruk - hva som er lov og hva som ikke er lov. Å ta vare på naturen er ikke omtalt hos mine informanter, så her kan det sies å være et utviklingspotensial hos Acta.

Selv om leirlederne ikke kjenner til de fire diakonale uttrykkene fra Dnk sin plan for diakoni, gjenkjenner jeg disse uttrykkene igjen på leir. Nestekjærlighet og inkluderende fellesskap er mer fremtrendene uttrykk enn de to øvrige.

6.2 Capacity-building

Leir er en ramme som kan reise opp ungdommer til å bli handlende subjekt i egne liv. Lederne setter rammen for hvordan deltagerne skal omgås med hverandre. De setter rammene for en kjærlig atmosfære som er preget av Jesu vesen, hvor alle kan tørre å være seg selv. Rammen her gjør at leir kan være diakoni i seg selv (jf. kapitel 5.6.2).

Ser en større på leir, så ser en at leir drives på to plan. På den ene siden er leir der for deltagerne. På den andre siden drives leir for å bygge ledere. Lederne er helt ned i 14 års alderen. De får i trygge omgivelser prøve ut å være leder. Erfaringen en informant har er at *mye av [leder]utviklinga skjer i praksis på leir*. De får begynne i det små, med små ansvarsområder. I følge informantene var lederkurs et krav for de yngste lederne. De satte også fokus på enkelte temaer på ledermøtene på leir. Lederne fikk hjelp til å reflektere over praksis og teori.

For å forstå viktigheten av ledertreningen og se at ledertrening er en form av diakonien, så kan en se leir inn i modellen til capacity-building. De interne faktorene med capacity-building går nettopp på utvikling av lederskap. Ledelsen i Acta er allerede et lederskap som legger til rette for at ansatte kan bli utrustet og utføre et lederskap overfor det frivillige lederskapet. På leir reises unge mennesker opp og utrustes til å kunne bli lederspirer gjennom livet. De får et grunnlag å bygge på. Denne muligheten til å prøve ting ut i praksis og samtidig ha veiledning ved siden av er en viktig faktor innen ungdomsarbeid (jf kapittel 3.1.3). Ved å reflektere sammen med noen over det som skjer, kan en utvikle sin egen praksis (Jørgensen, 2014).

Veiledningen kan være hjelpen ungdom treng for å begynne egenrefleksjon. Ser en på Holmqvist (2007) sine funn, er det jo nettopp når ungdom erfarer at de har et utbytte av aktiviteten at de prioriterer tid til den. Når de ikke føler de lærer mer, så går prioriteringen over til andre aktiviteter. Ledertreningen kan være faktoren som gjør leir er bærekraftig og at unge mennesker fortsetter å ha kontakten med kirken. Leir bygger små ambassadører for Gud. Om mange velger seg bort fra ledertreningen (jf kpa. 6.1.1) kan være en rettesnor for om Acta klarer å relatere og kommunisere hva som er relevant inn i livene til disse unge ambassadørene. Dette går rett inn på de eksterne faktorene i capacity-building som er evnen å kommunisere og evnen til å lese tiden.

Den historiske konteksten viser at ledertrening i ungdomsarbeidet ikke er av ny dato. Det har egentlig alltid vært gjennomgangstenen fra starten. En ser det igjen i både i forhold til feriekolonien, de første ynglingforeningene og ungdomsskolene (jf. kapittel 4.1). De så på behovene i samfunnet og lagde fellesskap som kunne ivareta de unge, samtidig som fellesskapene ga venner og et sosialt liv. Det ble skapt relasjoner med jevnaldrende. Det ble også skapt relasjoner med de som hadde gått noen skritt lengre livet og kunne gi innspill av oppdragelse til dannelse og utrustning. Den sosiale kompetanse som ble bygget viser forskningen i dag, er stressreducerende og bidrar til å mestre livet bedre (Mathiesen m.fl., 2007). De hadde relevans inn i tiden og inn i unge mennesker sine liv. At leirkonseptet har vært aktuelt i så mange år viser at det er bærekraftig.

En annen faktor som går på leirens bærekraftighet er: både mine informanter og historisk materialet sikter til at det er godt for deltagerne å møte andre kristne på leir

og se at de ikke er alene i sin trospraksis. Leir bygger diakonale ambassadører for Gud. Gjennom troen oppfordres de til å leve et liv i hverdagen som ikke lenger er normgivende i samfunnet. Mediebildet er i dag med på å sette normen for samfunnet (Dahle, 2012, vol 4) og det kan være krevende å skulle utvikle en annen livsstil enn den som samfunnet ellers dyrker frem. Den yngste informanten sa nettopp at det var lettere å leve etter prinsippene *elsket og sendt* på leir enn hjemme. Både ledere og deltagerne får ny kunnskap på leir, de får lov til å praktisere med hverandre det de lærer. De unge lederne og deltagerne er ikke objekt for de øvrige, men det er en vekselvirkning og gjensidig utbytte mellom deltagere og ledere, noe som kjennetegner den diakonale handling (Nordstokke, 2002; Kirkerådet, 2007). Selv om deltagere kanskje får ny kunnskap på hver leir, så vil de som har vært mye på leir før eller tilhører en ungdomsklubb, ta med seg tidligere erfaring. Dette gjør at nye vil erfare kunnskapen før undervisningen kommer om igjen. På leir vil de få en erfaringsbasert kunnskap som gjør at de også tørr å ta med seg kunnskapen hjem i den rå hverdagen. Leir bygger sosial kompetanse. Leir bygger mennesker.

En siste faktor som er viktig innen for capacity-building er evnen til å organisere. Hvordan man rekrutterer, trener og følger opp. Leirlederne sier at de stadig er på utkikk etter nye lederspirer, samtidig som de informerer på ungdomsleir om muligheten for å være leder på leir for yngre deltagere. Jesus investerte tid med noen få mennesker. Her er en avgjørende faktor i forhold til hvilket syn man har på leir. Er det en engangshendelse og tenker at de menneskene som jeg møter her ser jeg ikke igjen før evt. neste leir. Eller har en et mer helhetlig syn hvor en har kontakt med hverandre utenom leir. For å få en effektiv lederbygging krever det at de ansvarlige har kontakt med de unge lederne mellom leirene også. Det gjelder å bruke tid sammen med dem. Dette kan fås til gjennom en vekselvirkning mellom lokallag og leir. Men det kan også fås til gjennom teknologien vi har i dag. Vi vet ungdom bruker de sosiale mediene til å relatere til hverandre (Holmqvist, 2007). Dette er fullt mulig å bruke også til ledertrening. Driver man en helhetlig ledertrening, så er den som er leder også leder og medvandrer utenom leir. Selv om få informanter snakket om det, er det etter min kjennskap fra Acta i Nord noe som gjøres i Acta. Det handler om utvikling av disippelskap og det handler om capacity-building.

Når Capacity-building brukes mot leir, ser en modellen kan brukes i mange sammenhenger. En av de mest erfarne informantene hadde reflektert over muligheten for å overføre de gode egenskapene ved leir til en ukentlig ungdomsklubb. Han hadde prøvd det ut i praksis, men erfaringen hans var da at disse ungdommene ikke lenger hadde behov for det regionale leirfellesskapet. De hadde det de trengte i ungdomsklubben. Dette viser på at med denne helhetlige tankegangen så bæres arbeidet preg av relasjoner og kvalitet, noe som er viktig for dagens unge.

Capacity-building er en prosess som skjer over tid, ergo er det ikke tilstrekkelig å tenke seg at en driver diakoni ved at deltagerne kommer bare en gang på leir, en må forsøke å rekruttere menneskene til å komme tilbake gang etter gang for å kunne ta del i en prosess. Dette krever at en etterstreber en rød tråd mellom leirene, at de bygger på hverandre og kanskje også en viss stabilitet i ledergjengen. Hvis en ser til Holmqvist (2007) igjen, så er nok også dette med stabilitet i ledergjengen sentralt for å kunne beholde de unge. De har en travel hverdag og det er hard prioritering hva de skal bruke sin tid på. Vi vet at relasjoner styrer deres prioriteringer. Ved en noenlunde stabil ledergjeng vil lederne kunne utvikle relasjoner til deltagerne, på den måten blir det ikke bare en aktivitet kalt *leir* de prioriterer, men relasjoner.

På samme måte som Paulus sa han var en diakon for de uomskårne, kan man disse at gjennom en bevist helhetlig praksis blir leirlederne er en diakon for barn og unge. Den store diakonale handlingen med leir er dette som handler om utrustning, guiding eller dannelses. Dette skjer gjennom et stort fokus på at den enkelte blir sett og hørt og det utvikles relasjoner mellom deltagere og ledere. Denne relasjonen gjør det mulig for at også ledernes rettleiding kan nå inn og skape en dannelses i deltagernes liv. Men all ledertrening i samfunnet er ikke diakoni. Modellen kommer i fra FN sitt arbeid og kan brukes i alle settinger for å bygge opp kvalitet og bærekraftighet. At ledertreningen på leir blir diakonal, handler om fokuset og forankringen til Jesus.

6.3 Hvorfor kalles ikke leir diakoni?

Hvis det er så mye uttalt diakoni på leir som jeg ovenfor skisserer, hvorfor er leir ikke mer beskrevet som diakoni i Acta sine dokumenter? Hva kommer det av at ordet diakoni eller diakonal ikke er mer i bruk i en organisasjon som Acta? Det er ikke tvil

om at mye av organisasjonens handlinger og praksis kan gå inn under denne betegnelsen. Kan det være at de bruker andre ord? Evt hvilke?

Acta har en visjon om å bygge *Grensesprengende fellesskap der barn og unge møter, følger og ærer Jesus Kristus*. Målet med det de gjør, er at barn og unge blir eller forblir disipler eller etterfølgere av Jesus Kristus, og er hentet ut fra misjonsbefalingen. Når en snakker om diakoni, må en aldri se på diakoni som et middel for å kunne oppnå noe annet. Diakoni er en ubetinget handling (jf kap. **Feil! Fant ikke referanse kilden.**). Hvis vi ser på Actas verdier ”*Elsket og sendt*”, så kommer denne ubetingede verdien inn under verdien *elsket*. Leirlederne bærer preg av at de ønsker at barn og unge skal få en identitet av at de er elsket ubetinget. Deltagerne oppmuntres også at de selv blir sendt ut i verden til å vise godhet. Dette siste er ikke så stor grad fremtredende på barneleir, i følge informantene. Kjærligheten er ikke et middel til å få noen å tro på Jesus som frelser, det er en integrert del av identiteten som kristen. Boka ”*loved i praksis*” handler om å få troa ut i handling. De snakker om disippelgjøring. Diakoni er evangeliet i handling. Med andre ord når Acta snakker om disippelgjøring av barn og unge, så snakker de om at barn og unge må få en diakonal livsførsel. Visjonen er fremdeles at flere barn og unge blir forankret i denne livsførselen. Det hviler en baktanke med det som gjøres. Er dette nok for ikke å kalle leir diakoni?

Den historiske konteksten viser at barne- og ungdomsarbeidet står i en tradisjon av misjon i Norge. Ut i fra den teoretiske fremleggningen av diakoni og misjon er det helt klart paralleller mellom misjon og diakoni. Sendelsen i misjon og diakoni begge bærer preg av å gjøre Guds rike synlig i verden her og nå. I diakonien er mennesker drevet av en overbevisning at Gud elsker alle betingelsesløst og en prøver å handle slik at alle blir inkludert. Det gjelder også i misjon. Nordstokke viser til hvordan diakoni er en vesentlig del av misjon (jf. kapittel 3.2). Jeg stilte meg spørsmål om misjonsbegrepet var medvirkende til at leir ikke kalles diakoni?

Få av informantene brukte ordet misjon. De som brukte ordet, brukte det ulikt. En sa misjon og siktet til organisasjonens arbeid i andre land. En annen brukte ordet misjonær om den som hadde bibeltimene. Mens en tredje betegnet misjonæren og snakket om hele dens levesett. Selv kaller Acta seg som en kristen barne- og

ungdomsorganisasjon og bruker ikke misjonsnavnet. I leirhåndboka brukes misjon nesten konsekvent mot arbeidet i organisasjonene som skjer utenfor Norges grenser. En plass i boka brukes ordet derimot annerledes og da er det leir som blir omtalt: *...leirarbeidet er et fantastisk flott misjonsarbeid med evighetsperspektiv* (Acta, 2012, s. 196). Det kan tyde på at det er så innlysende at barne- og ungdomsarbeidet er misjon at det ikke sies. Det ligger bare i atmosfæren. Generelt brukte Acta og informantene sjelden ordet misjon om sin diakonale praksis på leir. Kanskje historiens misbruk av navnet også gjør at ordet misjon brukes lite av Acta selv?

Jesus benyttet seg av metoden å lære grundig opp noen få, for å nå de mange i verden og ba Hans etterfølgere å gjøre likeså. Denne prosessen blir kalt disippelgjøring (jf. kapitel 1.2 og 3.3.1). Leirhåndboka sier at hensikten med leir er disippelgjøring. Når jeg har studert det diakonale uttrykket på leir er hensikten med leir preget av en diakonal praksis. Ledertreningen vil jeg si er beskrivelsen av en diakonal dannelse. Acta kalte det siste ledertreningstreningsprogrammet sitt ”loved i praksis” og snakker om at *kjærlighet er konkret praksis – handling* (Acta, 2009, s. 9). Dnk sier diakoni er evangeliet i handling (jf. kapitel 3.1.2). For å beskrive sin praksis med diakoni bruker Acta ikke ord som setter handlingene inn i en etablert begrepsramme. Det kan være både fordel og ulempe med det. De kan ikke dra nytte av tyngden ordene har, men de drar heller ikke med seg fordommene ordene bærer med seg. Når de voksne lederne har problemer med å definere både misjon og diakoni, vil det for barn og unge være enda vanskeligere. Når de allikevel ikke kjenner til ordene kan de ikke dra nytte av den etablerte erfaringen ordene drar med seg, men drar heller med seg de negative fordommene.

At Acta ikke bruker diakoni kan komme av at Acta i historien har gått inn under betegnelsen misjon og det ikke har vært naturlig å bruke ordet diakoni. Det tyder på at når Acta omtaler det som jeg ville kalt diakoni, bruker de andre ord som *gjerninger*, *loved i praksis* eller *tro i handling* isteden. Dette kan komme at det er ord som er lettere å forstå for de unge. Forholdet mellom misjon og diakoni har ikke stor betydning i forhold til hvordan diakonien uttrykkes på leir. Hva det kalles er ikke det sentrale. Ungdom er ikke opptatt av hva det kalles, men av hva som fungerer og hva resultatet er, de er opptatt av kvalitet. Acta bruker ikke ordet diakoni, men det vil ikke si at det er mindre diakoni i Acta

6.4 Konklusjon – oppsummering

Som en konsekvens av at leirlederne ikke kjenner uttrykket diakoni er det få av leirlederne som har tenkt på leir som diakoni. Selv om Acta ikke bruker ordet diakoni om leir, så er det mye rundt leir som kan sies å være diakonalt. På leir legges det stor vekt på å se det enkelte menneske og legge til rette for trygge rammer. Acta er preget av å være en misjonsorganisasjon, men forholdet mellom misjon og diakoni har ikke stor betydning i forhold til hvordan diakonien uttrykkes på leir. Hva det kalles er ikke det sentrale. Ungdom er ikke opptatt av hva det kalles, men hva som fungerer og hva resultatet blir. De er opptatt av kvalitet. *Disippelskap* er et ord Acta bruker sammen med lederskap. Ledertreningen gjør at unge mennesker bygges opp til å ta ansvar og ha en diakonal praksis i møte med andre mennesker. Selv om leirlederne ikke kjenner til de fire diakonale uttrykkene fra Dnk sin plan for diakoni, gjenkjenner jeg disse uttrykkene igjen på leir. Nestekjærlighet og inkluderende fellesskap er mer fremtredene uttrykk enn de to øvrige. I stedet for diakoni bruker Acta heller ord som *kjærlighet i praksis* eller *tro i handling*.

Litraturliste

- Acta. (2012, 01). *Handlingsplan 2012-2014*. Hentet 10 22, 2012 fra <http://tyde.normisjon.no/filer/17618Handlingsplan20122014.pdf>
- Acta. (2012). *Hva er Acta – barn og unge i Normisjon?* Hentet 04 21., 2015 fra www.acta.as: <http://www.acta.as/om-acta/hva-er-acta>
- Acta. (2012). *Konseptene i Acta*. Hentet april 21., 2015 fra <http://www.acta.as/om-acta/konseptene>
- Acta. (2012). *Leir fra L til R*. Oslo: Acta - barn og unge i Normisjon.
- Acta. (2009). *Loved i praksis*. Oslo: Acta Forlag.
- Andreassen, F. L. (1986). *Sauvika Leirsted 60 år - festskrift i jubileumsåret 1986*. Fredrikstad: Vestre Østfold Indremisjonskrets.
- Austnaberg, H., & Mæland, B. (2009). *Grensesprengende - forkynnelse for ungdom 15-18 år*. Trondheim: Tapir akademiske forlag.
- Birkedal, E. (2003). "...og gi dem helsehjelp". I A. K. Fauske, *Mer enn ord - ungdomsdiakoni i praksis* (ss. 9-14). Oslo: Iko-forlag.
- Dahle, M. S. (2012, vol 4, nr 2). Forskningsprosjektet "10-25" i religionspedagogisk perspektiv. *Theofilos*, ss. 28-45.
- Eikje, O. (2013, 08 06). *Dagen.no*. Hentet 04 26, 2015 fra Færre konfirmanter i Den norske kirke : http://www.dagen.no/Kristenliv/F%C3%A6rre_konfirmanter_i_Den_norske_kirke-64143
- Fauske, A.-K. (2003). *Mer enn ord - ungdomsdiakoni i praksis*. Oslo: IKO-forlaget AS.
- Gilje, N., & Grimen, H. (1993). *Samfunsvitenskapenes forutsetninger - innføring i samfunsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gjertsen, P.-Å. (2007). *Forebyggende barnevern - samarbeid for barnets beste*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Hansen, F. (1963, mars 17). Leristedene er det STORE EVENTYRET i vår generasjon. *For fattig og rik, nr 11*, s. 7.
- Hanssen, O. C. (2009). Disippelskap og etterfølgelse i NT: relevans for forkynnelse og kristent arbeid blant unge idag? I H. Austnaberg, & B. Mæland, *Grensesprengende - forkynnelse for ungdom 15-18 år* (ss. 227-243). Trondheim: Tapir Akademiske forlag.

- Hermansen, B. J. (2010, nr.1). Historiske stoppesteder fra starten og til i dag. *Norkontakt* , ss. 4-5.
- HiOA, H. i. (u.d.). *Ung i Norge 2002*. Hentet 04 22, 2015 fra Velferdsforskningsinstituttet NOVA: <http://www.hioa.no/About-HiOA/Centre-for-Welfare-and-Labour-Research/NOVA/Prosjekter/Childhood-Family-and-Child-Welfare-Research/Avsluttede-prosjekter-Ungdomsforskningsgruppa/2004/Ung-i-Norge-2002>
- Holmqvist, M. (2007). *Jeg tror jeg er lykkelig...* Oslo: Kloster forlag.
- Holmqvist, M. (2008). Jeg tror jeg er lykkelig... ung tro og hverdag. *Pacem: militært tidsskrift for etisk og teologisk refleksjon* , 37-42.
- Institutt for samfunnsforskning og Uni rokkansenter. (2008). *Sivilsamfunn.no*. Hentet 09 2014 fra Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor: <http://www.sivilsamfunn.no/>
- Institutt for samfunnsforskning. (2012). *Tema: Sivilsamfunn*. Hentet 09 01, 2014 fra <http://www.samfunnsforskning.no/Vi-forsker-paa/Sivilsamfunn>
- Johannessen, A., Tuft, P. A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til Samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Jørgensen, K. (2014). Ecuipping for service. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien, & K. Nordstokke, *Diakonia as Christian Social Practice* (ss. 89-106). Oxford: Regnum Books International.
- Kirkerådet. (2007). *Plan for diakoni i Den Norske Kirke*. Oslo: Den Norske Kirke.
- Kjellingland, H., & Hellenes, I. (2012, nr 2). Kristent barne og ungdomsarbeid i Norge - en oversikt. *Theofilos* , ss. 64-75.
- Kobjørnrød, K. (2006). *Ungdomsdiakonien som fagfelt - I spenningen mellom allmenndanning og forebygging*. Oslo: Diakonhjemmet høgskole.
- LWF, T. (2004). *Misjon i kontekst*. Geneve: Det lutherske verdensforbund.
- LWF, T. L. (2009). *Diakoni i kontekst: forvandling, forsoning, myndiggjøring*. Geneve: Det Lutherske verdensforbund.
- Løsnesløyken, Å., & Hjemdal, K. (1993). *På ditt ord: Indremisjonsselskapets historie 1868-1993*. Oslo: Luther.
- Mathiesen, K. S., Kjeldsen, A., Skipstein, A., Karevold, E., Torgersen, L., & Helgeland, H. (2007). *Trivsel og oppvekst*. Nydalen: Folkehelseinstituttet.
- Nordstokke, K. (2010). Bibelsk perspektiv på bistand. *Norsk tidsskrift for misjonsvitenskap* , 5-19.

- Nordstokke, K. (2011 (a)). Bibelsk-historisk bakgrunn for diakontjenesten. I S. Dietrich, K. Korslien, K. Nordstokke, & (red), *Diakonen - Kall og profesjon* (ss. 53-64). Trondheim: Tapir Akademiske Forlag.
- Nordstokke, K. (2002). *Det dyrebare mennesket - diakoniens grunnlag og praksis*. Oslo: Verbum.
- Nordstokke, K. (2009). Internasjonal diakoni. I K. I. Johannessen, K. Jordheim, & K. K. Korslien, *Diakoni en kristisk lesebok* (ss. 69-86). Trondheim: Tapir Akademiske Forlag.
- Nordstokke, K. (2011 (b)). *Liberating Diakonia*. Trondheim: Tapir Akademisk forlag.
- Nordstokke, K. (2014). The study of Diakonia as an Academic Disipline. I S. Dietrich, K. Jørgensen, K. K. Korslien, & K. Nordstokke, *Diakonia as Christian Sosicial Practice* (ss. 46-61). Oxford: Regnum Book Internatiional.
- Normisjon. (2014, 03. 01). *Normisjon.no*. Hentet 03. 24, 2015 fra Om oss: <http://www.normisjon.no/om-oss/om-normisjon/vart-oppdrag>
- NOVA. (2014). *Ungdata. Nasjonale resultater 2013*. NOVA: NOVA Rapport 10/14.
- NRK. (2012, 11 27). *www.nrk.no*. Hentet 03 2014 fra http://www.nrk.no/video/ungdom_samles_pa_leir/9EB719D5FCCF3BB0/emne/ungdomsleir%20p%C3%A5%2050-tallet/
- Olafsrud, O.-M. (2011). Disippelliv i vekst og modenhet. I R. Eknes, T. Engelsviken, K. Jørgensen, & R. Kjøde, *Misjon til forandring* (ss. 177-186). Skjetten: Hermon Forlag AS.
- Olsen, M. (2007). *For hele mennesket - en studie av forholdet mellom det særkristne og allmennmenneskelige i Norges KFUM-KFUK*. Oslo?: Menighetsfakultetet?
- Pollard, N. (2003). *Tenåringer - Hvorfor oppfører de seg slik?* Oslo: Lunde.
- Repstad, P. (. (2004). *Dugnadsånd og forsvarsverker - tverrfagelig samarbeid i teori og praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Rudvin, O. (1970). *Indremisjonensselskapets historie II*. Oslo: Lutherstiftelsens forlag.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet*. Bergen: FAGbokforlaget Vigmestad & Bjørke AS.
- Taule, R. (1989). *Escolas Ordbok*. Oslo/Gjøvik: Escolas foralg.
- Trysnes, I. (2012). *Å campe med Gud - en studie av kristne sommerstevner på Sørlandet*. Oslo: IKO-forlaget.
- Ulstein, J. O. (2004). *Ungdom i Rørelse I*. Oslo: Tapir.

Voksø, P., & Kullerud, E. (1980). *I trekantens tegn - Norges kristelige ungdomsforbund gjennom hundre år*. Oslo: Triangelforlaget.

Øia, T., & Vestel, V. (2014 , Nr 1). Genereasjonskløfta som forsvant. *Tidsskrift for ungdomsforskning* , ss. 99-133.

Vedlegg A - intervjuguide

Det vil bli gjort lydopptak under intervjuet med en ekstern lydopptaker som ikke er tilknyttet datamaskin. Skulle du være uheldig å si opplysninger som kan være personlig identifiserbare eller 3.persons identifiserbare, vil det under transkripsjon anonymiseres. Lydopptakene av intervjuene vil bli slettet etter de er transkribert. De skriftlige intervjuene vil kun være tilgjengelig for databehandler (meg selv) og daglig ansvarlig (min veileder). Jeg har 38 spørsmål og antar intervjuet varer i 1 - 1,5 time.

Om leir generelt - begrepsavklaringer:

1. Hva legger du i begrepet "leir"?
 - a. Hvis du skal forklare hva leir er til noen unger som ikke har vært der, hva sier du da.
2. Hva vil du si er et vanlig leirprogram?
 - a. Hvilke elementer har dere alltid med i leirprogrammet
 - b. Hvilke elementer varierer ut fra ulike type leirer?
3. Hva vil du si er målsetningen for å skulle arrangere leir?

Ditt forhold til leir:

4. Hva har du av erfaring angående leir?
5. Har du selv vært deltager på leir?

Hvis JA:

- a. Hvordan erfarte du det?
- b. Hvor gammel var du første gang du var på leir?
- c. Hva er dine beste erfaringer som leirdeltager?
- d. Hva er dine verste erfaringer som leirdeltager?
- e. Hvordan påvirker egen deltagelse på leir din utøvelse som leirleder?

Hvis NEI:

- f. Kan du tenke deg noen grunner for hvorfor ikke?
6. Hvilke grunner ser du for å arrangere leirer?
7. Hvilke grunner ser du for å arrangere leirer fremfor annet ungdomsarbeid?
8. Hva er din motivasjon for å delta som leirleder?
9. Er det holdninger og vaner du har i hverdagen som du forsøker å legge vekk/skjule når du er leirleder?
 - a. Evt hva og hvorfor?

Deg som leirleder/leirsjef og utrustning?

10. Kan du beskrive dine beste leirminner som leder? Hva gjorde du da?
 - a. Kan du tenke deg hva som gjør at dette er dine beste leirminner.
11. Kan du beskrive dine verste leirminner som leder? Hva gjorde du da?
12. Hvordan har du selv fått oppfølging eller blitt utrustet til å være leirleder?
13. Hvilke oppgaver i det å være leirleder du kjenner deg særs trygg / utrygg i?
14. På hvilken måte er det viktig for deg å arrangere/delta på leirer gjennom Acta?

Om deltagerne:

15. Hvilke grupper barn og unge er det i hovedsak som kommer på de leirene du har vært med på å arrangere?
16. Hvordan er deltagerne i dag i forhold til den du gang evt. var leirdeltager selv?
17. Har du en følelse med hva barn og unge som er på leir i dag har størst utfordringer med i hverdagen?
 - a. Hva gjør dere for å imøtekomme dette?
 - b. Har du eksempler?
18. Er det elementer på leir kan gi økt stress hos deltagerne? Evt. hvilke?
19. Er det elementer på leir kan gi redusert stress hos deltagerne? Evt. hvilke?

Den diakonale muligheten ved leir:

20. Hva vil du si diakoni er?
21. På hvilken måte tenker du at diakoni kan komme til uttrykk på leir?
 - a. Har du eksempler?

Om 'Leir fra L til R':

22. Hvor godt kjenner du til boka "Leir - fra L til R"?
23. Hvordan bruker du denne boka i din hverdag som leirleder?
 - a. Har du eksempler
24. Gjennomgangstonen i boka er at både barn, ungdom og ledere skal føle seg trygg på leir, bli sett og bli utfordret å leve med Jesus, i hvilken grad tenker du på dette i din arbeidshverdag med leir?
25. Har du noen flere forslag og ideer hvordan leirarbeidet i Acta kunne været forbedret eller utviklet videre?

Utvelgelse og oppfølging av ledere på leir:

26. Jeg har hørt sagt "det er nok av barn som ønsker å dra på leir hvis vi har ledere nok". Hvor sant finner du dette utsagnet?
- Er det forskjell i forhold til barn og ungdom?
27. Ledertrening er et delmål for Acta når det gjelder leirarbeid, hvordan velger dere ut hvem som får være ledere på leir – både unge og erfarne ledere?
- Er det noen du sier nei til?
28. Hvordan følger dere opp nye leirledere?
- I forhold til holdninger og verdier?
 - Veiledning og tilbakemeldinger?
 - I forhold til å gjøre dem trygge i oppgaven som leirledere?

Om Acta's verdigrunnlag:

29. Kjenner du til Acta's visjon "Grensesprengende fellesskap der barn og unge møter, følger og ærer Jesus Kristus"?
- På hvilken måte kommer visjonen til uttrykk gjennom leirarbeidet?
30. Kjenner du til Acta's verdier "elsket og sendt"?
- Hvordan vil du si at verdiene "elsket og sendt" kommer til praktisk uttrykk i leirarbeidet?
 - På hvilken måte preger verdiene deg som person?
31. Kjenner du til verdidokumentet i Acta? (om vedkommende ikke kjenner til dokumentet er de følgende spørsmålene heller lite aktuell)
- Har du noen gang brukt verdidokumentet i forberedelse til leir (jmf "leir fra L til R" s.151)? Kan du gi meg eksempler?
 - Hvordan brukes Acta's verdidokument når det velges ledere til leir?
 - Hvilke elementer i verdidokumentet kommer oftest i konflikt med lederes praksis?
 - Om du har oppdaget sånne konflikter, hvordan håndterte du situasjonen?
 - Hva gjør dere for å evt forebygge konflikter i forhold til verdidokumentet?
32. Det er et mål i handlingsplanen at Acta skal ha lokale fond som kan bidra til at alle kan dra på leir uavhengig av økonomi. Har du noen forslag til hvordan dere i din region kan komme dette målet i møte?

Litt om deg til slutt:

33. I din oppvekst, hvilke forhold hadde din familie til kristen tro?
34. Hva har vært viktige elementer for deg i utviklingen av din tro? Kan du gi eksempler?
35. Har du selv en medvandrer?
- Hvis Ja: Hvordan erfarer du dette?

- b. Hvis Nei: Acta har et mål at alle medarbeidere skal ha en medvandrer, har du en grunn for hvorfor du ikke har medvandrer?
- 36. I din oppvekst, hvordan vil du beskrive deg selv i forhold til:
 - a. Jevnaldrede (for eksempel i klassen)?
 - b. Din nære venneflokk?
- 37. Hvilke geografisk setting er du vokst opp i?
 - a. Storby, liten by, tettsted eller for eksempel bygd?
- 38. I hvilken tiårig aldersgruppe er du i?